

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

ת"ע 100480/07 א.נ' ז'.

בפני כב' השופטת מירה דהן

התובעים

1. א.א
באמצעות עו"ד אורי צפת ו/או רות טוב-לי

2. א.ר

3. א.א

באמצעות עו"ד אלינור ליבוביץ

4. עיזבון המנוח א.ג.

נגד

המתנגדת

ז.ע (קטינה), באמצעות אימה הגב' ז.ר.
באמצעות עו"ד יעקב אוחנה

בעניין עיזבון המנוח ז. ג ז"ל

פסק דין

בפניי התנגדות לצוואה.

1. א. המנוח ז. ג. ז"ל (להלן: "המנוח"), הלך לעולמו ביום 28.09.2006, בגיל 78. רעייתו של המנוח, הגברת ש. ז. ז"ל נפטרה לפניו ביום 12.09.2002. לבני הזוג נולדו שני ילדים:
- פ.ז. ז"ל (להלן: "פ. ז"ל") שהיה בעלה של הגב' ר.ז. (להלן: "ר. ז"ל" ו/או "אם המתנגדת") ואביה של הקטינה ע. (להלן: "ע. ז"ל" ו/או "הקטינה")
 - הגב' א. א., היא התובעת 1 (להלן: "א. ז"ל" ו/או "התובעת").
- ב. המנוח נפגע בגופו בתקופת השואה והיה נכה בשיעור 100%.
- ג. התובעת 2 היא בתה של התובעת א. (להלן: "ר. ז"ל"); התובע 3 הוא בנה של א. (להלן: "א. ז"ל").

- ד. לאחר מות האם ש. ז. ז"ל ועפ"י צו הירושה, ירש בנה פ. ז. ז"ל, 1/8 מכל רכושה של המנוחה; חלק זה כלל בין היתר 1/8 בעלות בדירת המנוח ברחוב -- ת"א ובעלות במניות חברת --- חברה לנכסי מקרקעין בע"מ אשר בבעלותה שש דירות בבנין ב --- ת"א, חנות ברחוב --- ת"א וכו' עם הירצחו של פ. ז"ל, הועבר חלקו האמור בירושה לר., אם המתנגדת, ולקטינה כך שלר. 1/16 ברכוש ולקטינה 1/16 ברכוש האמור. יודגש כי ר. והקטינה מתגוררות בדירת ארבעה חדרים בקומת הגג שבבנין ב--- ת"א, הדירה לגביה קבע המנוח כי יועברו זכויותיו בה בשלמות לנכדתו הקטינה ע. .
- ה. בתאריך 14.03.2004 נהרג פ. ז. ז"ל בפיגוע טרור ע"י מחבלים פלסטיניים; אין חולק כי פטירתו בטרם עת של בן המנוח הותירה באחרון צלקות.
- ו. המנוח השאיר אחריו צוואה בפני עדים מיום 28.11.2005, היא הצוואה הנדונה; לצוואה צורפה תעודה רפואית הנושאת תאריך יום 30.11.2005, אשר נערכה על ידי ד"ר רפאל שטרייכר, פסיכיאטר מומחה, ובהתבסס על בדיקה שביצע למנוח ביום 25.11.2005 (להלן: "הבדיקה של ד"ר שטרייכר").
- ז. יצוין כי בתאריך 24.08.2006 נחתם הסכם הלוואה בין המנוח לבין אם המתנגדת והקטינה, בעניין רכישת דירתה של ר. ש (להלן).

עיקר טענות אם המתנגדת

2. א. לטענת אם המתנגדת, המנוח ורעייתו ז"ל אהבו את שני ילדיהם ותמכו בהם כלכלית. עובר לפטירתו של פ. ז"ל נהגו המתנגדת והקטינה להיפגש עם המנוח ואף לבלות עימו בקניונים וכו"ב.
- ב. מיום בו נרצח פ. ז"ל בפיגוע טרור וכאמור, החלה אחותו א. לנשל את הקטינה ואימה מכל זכות ו/או רכוש של המנוח; לטענת אם המתנגדת, התובעת החלה להסית את המנוח כנגדן וגרמה למנוח לסגור לאם המתנגדת באופן מיידי את החנות שפתח לה.
- ג. כן ולטענת אם המתנגדת הורחק המנוח ממנה ומביתה הקטינה על ידי התובעת א., כך שמנעה מפגשים ביניהם. נוכח השפעת התובעת על המנוח, ניתק האחרון מיד ולאחר פטירתו של פ. ז"ל כל קשר עימן וחדל להפגש ו/או לשוחח עימן.
- ד. לטענת אם המתנגדת, ניסתה היא לצלצל לביתו של המנוח אולם התובעת וילדיה ניתקו לה את הטלפון; עוד טענה כי כאשר הצליחה לקבוע פגישה עם המנוח ולאחר ניסיונות רבים, המנוח סירב לתת לאם המתנגדת ולקטינה להכנס לביתו ואמר להן מפורשות כי אסור לו להיפגש עימן ללא נוכחות של התובעת א..
3. א. בדיעבד התחוור לאם המתנגדת כי כשנה וחצי לאחר הירצחו של בעלה פ. ז"ל,

דאגה התובעת כי המנוח יערוך את צוואתו הנדונה, יעביר את רוב רובו של הרכוש לתובעת ולילדיה תוך נישול אם המתנגדת לחלוטין מהצוואה והענקת רכוש מועט מאוד לקטינה .

ב. לטענת אם המתנגדת, בתקופת ימי השבעה על המנוח פנתה לתובעת וביקשה לחדש את הקשר המשפחתי אולם האחרונה סירבה. למרבה הפתעתה קיבלה ביום 10.12.2006 מכתב בדואר רגיל מב"כ התובעת יחד עם עותק הצוואה.

4. א. לטענת אם המתנגדת, בעת עריכת הצוואה היה המנוח בגיל 77 ובמצב רפואי ירוד.

מאז הירצחו של פ. ז"ל, כאב המנוח את מותו של בנו, דבר שהשפיע על שפיות דעתו ושכלו של המנוח.

כן טענה כי במהלך ארבע השנים שקדמו לפטירה התרופף מצבו הבריאותי של המנוח והוא נאלץ להיות תלוי בתובעת א.

ב. בדיעבד התברר לאם המתנגדת, כך לטענתה כי מאז פטירת פ. ז"ל דאגה התובעת להשתלט על המנוח ועל ענייניו הכספיים ולהחתיים המנוח על הצוואה המנסלת את אם המתנגדת.

ג. מצבו הפיזי של המנוח אשר הידרדר באופן דראסטי במהלך השנים האחרונות לחייו וכן אובדן בנו יחידו באירוע טרור על ידי ערבים שהמנוח חווה כשואה נוספת - כל אלו הפכו לדידה את המנוח תלוי באופן מלא בבתו היחידה והגבילו עד למאוד את אפשרות הבנתו באשר לטיבה של הצוואה מחד ומאיךדן חשפו אותו להשפעה בלתי הוגנת של התובעת ומשפחתה.

5. א. לטענת אם המתנגדת, הצוואה הנדונה חסרת תוקף ויש להורות על ביטולה ממספר סיבות ואלו הן: אי כשירות המנוח לערוך את הצוואה בשל מצבו הרפואי והמנטאלי, מעורבותה של התובעת וילדיה בעריכת הצוואה, העדר גמירות דעת של המנוח, התלות המוחלטת שהיתה למנוח בתובעת, הטעיית המנוח והעובדה כי הצוואה איננה מנוסחת בדרך המשקפת את רצונו האמיתי של המנוח.

ב. לטענת אם המתנגדת, התובעת אשר היתה האדם הקרוב שנותר למנוח במהלך השנתיים האחרונות לחייו, הטילה שלא כדין השפעה בלתי הוגנת על עריכת הצוואה של המנוח שעל פי האמור בה, היא וילדיה הם הנהנים העיקריים על פיה.

לטענת אם המתנגדת, התובעת היא שהכתיבה ו/או השפיעה באופן בלתי הוגן על המנוח לנסח את הצוואה במתכונתה; העובדה שהמנוח הוחתם ע"י עורך דין שמקום מושבו בקריית אתא ואשר הובא במיוחד למקום מגוריו, למרות שעורכי דין מתל אביב טיפלו בענייניו האחרים של המנוח ואף התגוררו בבניין של המנוח, מעידה כי אכן מדובר בעורך דין שהגיע למנוח מטעם התובעת.

מעורבותה של התובעת בעריכת הצוואה וההשפעה הבלתי הוגנת הם שגרמו למנוח לחתום על הצוואה ומשכך יש להורות על ביטול הוראות הצוואה בהתאם [לסעיף 35 לחוק הירושה](#).

- ג. לטענת אם המתנגדת, המנוח רצה לדאוג לה ולקטינה היא נכדתו באופן אישי; המנוח אהב את השתיים והבטיח גם במהלך ימי האבל על פ. ז"ל כי ידאג להן. התנהגות המנוח והבטחותיו משך כל חייו מנוגדים לחלוטין לתוכן הצוואה הנדונה וניתן להסיק בבירור כי המנוח חתם על גבי הצוואה בהעדר גמירות דעת ועקב ההשפעה הבלתי הוגנת של התובעת. העובדה כי בכל הצוואה, לא הוזכרה ר. כלל, למרות שהמנוח אהב אותה ועשה כל כך הרבה למענה מעידים לכשעצמם על העדר גמירות הדעת עת חתם על הצוואה; לטענת אם המתנגדת המסקנה מתחזקת ונוכח העובדה כי המנוח זכר להעניק סכום כסף לידידו, מר א.ג. ז"ל ובמסגרת סעיף 9 לצוואה טרח לציין אולם את כלתו ונכדתו הקטינה קיפח.
- ד. לסיכום יצוין כי רעיית המנוח, ש. ז. ז"ל, הלכה לעולמה מבלי שהותירה צוואה ומשכך הוצא אחריה צו ירושה; לטענת אם המתנגדת המנוח בעצמו לא ראה כל צורך ואו נחיצות בהכנת צוואה וזאת בדומה לרעייתו ז"ל ומאחר והיו להם רק שני ילדים שאותם אהבו ועל כן נכתבה הצוואה דן רק כשנה לפני פטירת המנוח ובהשפעתה של התובעת.
- ה. מכל הטעמים האמורים לעיל, עותרת אם המתנגדת ובשם הקטינה להורות על ביטול הצוואה.

עיקר טענות התובעת 1

6. א. לטענת התובעת, המנוח לא היה שבע רצון מהתנהלותו הכלכלית של בנו פ. ז"ל. לבן היו חובות כספיים רבים אשר המנוח נאלץ לכסות ומשכך היה נתק משפחתי של כחמש שנים במהלכו לא נפגש המנוח עם בנו ועם משפחתו.
- ב. עוד טענה התובעת כי חיי הנישואין של אם המתנגדת ופ. ז"ל היו רוויים סכסוכים והאחרון סיפר לאחותו התובעת לא אחת על רצונו העז להתגרש מרעייתו ר.
- ג. לטענת התובעת, המנוח סלד מהתנהגותה של ר., לא סבל את נוכחותה כמו גם את סגנון דיבורה ומשכך מעולם לא היה מעוניין בקשר עימה.
- ד. עוד טענה כי מערכת היחסים בין ר. למנוח היתה קשה בעוד האחרונה לא טמנה ידה בצלחת ועשתה שימוש בקטינה- כך קבעה עם המנוח פגישות על מנת שיראה את נכדתו הקטינה ואז היתה מבטלת הפגישות.
7. א. לטענת התובעת, ניהל המנוח את ענייניו ביד רמה ובאופן עצמאי עד לערוב ימיו. המנוח ניהל את עסקיו בעצמו, חתם על דוחו"ת החברה, נהג את רכבו בעצמו וערך את קניותיו; כשנה לאחר פטירתה של רעייתו ש. ז"ל, שכר המנוח את שירותיה של אישה מחבר העמים אשר ליוותה אותו לסידורים, לנופשים, אל

רופאיו ואף דאגה לניקיון הבית ולבישולים. לאחר שעזרת זו שבה לארץ מולדתה, הועסק עובד זר אחר אצל המנוח.

ב. כך למשל ניהל המנוח וקידם את קניית הדירה בקומה 4 בבניין ברחוב --- ת"א מאת הגב' ר. שביט ואף הלווה לאם המתנגדת כספים בכדי לקדם את עסקת רכישת הדירה תוך חתימה על הסכם הלוואה מיום 24.08.2006.

ג. התובעת לעומת זאת, סבלה לאחר מותו הטראגי של אחיה מתופעות פוסט טראומה קשות שכללו חרדות, ליקויים בדיבור עד אובדן קול ממש וזאת בנוסף לניתוחים שעברה ברגליה. לאור האמור לא יכלה התובעת אפילו רצתה לדבר עם המנוח בטלפון או לבקרו בתדירות גבוהה. בוודאי שלא טיפלה בו כך שטענת אם המתנגדת בדבר תלות הינה טענה מגוחכת.

8. א. המנוח המשיך לנהל את החברה והרכוש המשפחתי, ללא כל שינוי משך כל חייו

והתובעת לא השפיעה על כך באף נקודה; המנוח היה צלול וברור וידע היטב את כל הקורה עמו. הוא נפטר בביתו בשעת צהריים בנוכחות המטפל לפתע פתאום ומשכך כל הטענות בדבר אי כשירות של המנוח במועד עריכת הצוואה הן הבל.

ב. התובעת לא היתה הקרובה היחידה שנותרה למנוח- היו לו קרובים וחברים רבים כמו בן דודו --- ואשתו ---, ---, --- ועוד. לטענת התובעת הצגתו של המנוח כאדם בודד הינה שקרית.

כל טענה בדבר תלות של המנוח בתובעת היא שיקרית שכן כאמור הלה היה עצמאי, שתלטן ודעתן ואיש לא קם נגדו.

ג. התובעת מכחישה מכל וכל את הטענה כי היתה מעורבת בעריכת צוואת המנוח; לטענתה הפעם הראשונה שביקרה בחייה בעיר קריית אתא היתה כשנסעה לעו"ד יהודה המאירי לאחר פטירת המנוח וזאת על מנת שיגיש את הצוואה לביצוע ואז גם פגשה לראשונה את עו"ד שלמה דהאן שלמה שהיה עד לצוואה.

ד. זאת ועוד, לטענת התובעת המנוח לא אהב את כלתו בלשון המעטה ולכן אף כשהלווה לה כסף, ערך עמה הסכם הלוואה מפורט כדת וכדין.

משכך אין בסיס לטענה כי הצוואה נערכה בהעדר גמירות דעת של המנוח שכן זה היה רצונו האמיתי אשר תאם את התנהלות הצדדים בשנותיו האחרונות.

המנוח סבר כי אם המתנגדת והקטינה מסודרות כספית הן עפ"י חלקן בירושת האם ש. ז"ל והן מכספי הגמלאות להן הן זכאיות וכך הוריש לקטינה את מה שמצא לנכון.

עיקר טענות התובעים 2-3

9. א. טוענים התובעים כי לא היתה כל תלות של המנוח בנהנים עפ"י הצוואה; המנוח

היה בעל חשיבה עצמאית וניהל את ענייניו בכוחות עצמו בלבד.

ב. המנוח היה צלול לחלוטין וחשיבתו היתה תקינה; עד לפטירתו נעזר במטפל בשכר ולא בתובעת ו/או בתובעים.

- ג. התובע א. היה בקשר הדוק עם המנוח ונהג לבקרו באופן תדיר. ביניהם שרר קשר חם ואוהב, הוא ליווה את המנוח לחופשה בים המלח וביקרו לעיתים קרובות; המנוח מצידו רכש עבור איתי מחשב לרגל לימודיו באוניברסיטה ופתח עבורו תוכנית חסכון למימון לימודיו.
- ד. התובעת ר. היתה בקשר הדוק עם המנוח, היא נהגה ללון בבית המנוח בטרם גיוסה ולשוחח עימו רבות. גם לאחר פטירת סבתה ש. ז"ל נהגה ר. ללון בבית המנוח ולבקרו לעיתים תדירות; המנוח מצידו פתח גם עבורה תוכנית חיסכון למימון לימודים.
10. א. לטענת התובעים, המנוח לא אהב את אם המתנגדת ודיבר בגנותה. בין ר. למנוח שררו יחסים קשים רווי מריבות וזאת בניגוד למערכת האוהבת בין התובעים למנוח; לטענת התובעים משקפת הצוואה את מערכת היחסים האמורה ואת רצונו של המנוח להעניק את רכושו לתובעים ודוק, הקטינה ע. לא נושלה לחלוטין מעיזבון המנוח אלא האחרון העניק לה זכויות בדירת המגורים שלה ובנוסף לרכוש שירשה מאביה המנוח.
- בסעיף 47 לתגובתם טענו התובעים כי המנוח היה גאה בנכדיו התובעים הן מבחינת עצמאותם הכלכלית והן מבחינת רכישת ההשכלה שלהם בעוד שמהבן פ. ז"ל התאכזב עד מאוד ואת רעייתו ר. גינה בשל אי תרומה כלכלית למשפחה.
- ב. לעניין התלות של המנוח טוענים התובעים כי האחרון אמנם הסתייע בעזרת הזולת מבחינה פיזית אולם עצמאותו השכלית לא נפגעה כהוא זה כתוצאה מכך. מוגבלותו הפיזית של המנוח אינה מעידה על תלות השוללת את רצונו החופשי כמצווה או מקימה בסיס לחזקה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת וכפי שטענה התובעת.
- אמנם התובעת והתובעים נהגו לבקר את המנוח אולם לא היה בביקורים אלו כדי להטות את הסב או להשפיע עליו בדרך כלשהי.
- ג. המנוח לא היה מבודד מהעולם ופגש אנשים נוספים; המנוח הסתייע בקרובי משפחה מאזור הצפון וכן שמר על קשר עם ידידו א.ג. לו להוריש כסף בצוואתו ומשכך לא ניתן לטעון כי המצווה היה תלוי בתובעים ובקשר עימם בלבד.
11. א. לטענת התובעים, המנוח הוא שבחר את עורך הדין שיערוך את צוואתו והתובעים מעולם לא פגשו עורך דין זה. לדידם- לא הם ולא התובעת שמעו את שמו של עורך הדין קודם לפטירת המנוח ולא היה להם כל קשר מכל מין וסוג שהוא עימו. אשר על כן לדידם, אין בסיס לטענה כי השפיעו על תוכן הצוואה ו/או על אופן עריכתה.
- ב. לעניין כושרו המנטאלי של המנוח טוענים התובעים כי האחרון היה צלול וכשיר וכי חוות הדעת הפסיכיאטרית שהוזמנה ונערכה במיוחד לצורך עריכת הצוואה מדברת בעד עצמה. לטענתם המנוח שילם עבור חוות הדעת מכספו והיא נשמרה אצל התובעת על פי בקשתו.

- ג. טענו התובעים כי בשלהי שנת 2006 ניהל המנוח מו"מ עם הגב' ר.ש, דיירת מוגנת אשר המנוח ביקש לרכוש את דירתה. באותה תקופה הלווה המנוח לר. ולקטינה כספים וחתם עימן על הסכם הלוואה והכל כדי לאפשר לדיירת לפנות את הדירה ולרכוש אותה.
- פעולות אלה מעידות לדידם על כשירותו המשפטית של המנוח ועל צלילותו ויכולתו לבצע פעולות משפטיות.
- ד. לסיום טענו התובעים כי העובדה שנפגש המנוח עם עו"ד מקריית אתא מדברת בעד עצמה, התובעים לא לקחו חלק בתהליך ולא שוחחו עם המנוח על הצוואה ועל כן נהיר כי עריכתה היתה מעשה עצמאי של המנוח, בלא שהיו מעורבים בדבר.

חוות דעת המומחה - פרופ' ש. נוי

12. ביום 23.10.2007 מונה על ידי בית המשפט פרופ' שלמה נוי, מומחה בפסיכיאטריה (להלן: "המומחה") ליתן חוות דעת נייטרלית בעניין כשירות המנוח לערוך הצוואה הנדונה.
- ביום 01.02.2008 ניתנה חוות הדעת שמסקנתה היתה חד משמעית לפיה המנוח לא היה כשיר במועד עריכת הצוואה;
- ביום 01.01.2009 נתקבלו תשובות המומחה לשאלות ההבהרה שנשלחו בהמשך לחוות הדעת וביום 13.06.2012 נחקר בפניי המומחה.
13. לא מצא. כל ממש בטענות התובעים בדבר הטענה כי עיכוב במתן תשובות לשאלות ההבהרה שנשלחו למומחה צריכה היתה להביא לפסילת חוות הדעת (בש"א 13720/08). כך לא מצא. כל בסיס לטענה כי המומחה ניהל מגעים אסורים עם אם המתנגדת, הנוגדים את כללי הצדק הטבעי. המומחה שמינה בית המשפט הינו מומחה ידוע שם הבקיא בהוראות סדר הדין לעניין זה ומוטב כי טענות אלו לא היו נטענות. ברי כי התובעים לא היו שבעי רצון ממסקנות חוות דעת המומחה אולם מכאן ועד הטחת טענות שאינן מבוססות כלפי המומחה אשר יש בהן להכתים את מקצועיותו ואת דרכו הא.ת, מרחק רב.
14. א. מעיון בפתחי לחוות הדעת עולה כי המומחה הינו מנהל בית החולים השיקומי-פסיכיאטרי-גריאטרי מרכז רפואי "שיבא" תל-השומר.
- חוות הדעת התבססה על מסמכים רפואיים שהוצגו למומחה והמסומנים 1-30 בחוות הדעת.
- ב. בבדיקת מסמכיו הרפואיים של המנוח מהשנה בה נערכה הצוואה הנדונה (2005) עולה הסקירה שתפורט להלן, מפאת חשיבות הדברים אצטט החלקים הרלוונטיים מחוות הדעת של המומחה:

"במאי 2005 אושפז במחלקה פנימית בגין חולשה, הפרעה בדיבור, ירידה קוגניטיבית. צוין כי מחודשיים קודם לכן, ירידה תפקודית, אפטיה, חוסר שיווי משקל וירידה בזכרון. בבדיקה נוירולוגית צוין חוסר זיכרון. התמצאותו בזמן ובמקום הן חלקיות, לא דיבר לעניין, היה מבולבל. במבחן MMSE צוין היה 18/30. הועלתה אפשרות כי סובל מדמנציה. בשחרורו, בין יתר תרופותיו הומלץ טיפול MEMORIT במינון של 5 מ"ג (תרופה למחלת אלצהיימר). שוחרר מאשפוז על דעת עצמו. צוין כי מבולבל, נרגש ומסרב לבצע בדיקות (מסמכים 13-17)...."

"ביולי 2005 התקיים בביתו ביקור בית מאת פיזיותרפיסטית מהיחידה לטיפול בית. צוין כי ישן בעת הגעת הבודקת, כשהעירו אותו לא דיבר כל כך לעניין, התקשורת היתה קשה (מסמך 19)."

"נבדקת באוגוסט 2005 על ידי נוירוכירורג בגין ירידה קוגניטיבית, נפילות, אי שליטה על סוגרים וחשד ל- NPH (normal pressure hydrocephalus) – (הגדלת חללי המוח בגין ניקוז לא מספיק של נוזל השדרה- גורם להפרעות הליכה, אי שליטה על מתן שתן ודמנציה). צוין כי סובל מהתדרדרות בהליכה ובשליטה על השתן וירידה קוגניטיבית במשך ששת החודשים שקדמו לבדיקה. ביתו ציינה כי חל שיפור מסוים בהליכה בשליטה על השתן. ב-CT מוח נצפתה הרחבת חדרים קלה. הומלץ על טסט ניקוז (מסמכים 20-21)."

"באוקטובר 2005 נבדק על ידי נוירולוגית בגין חשד לדמנציה, הפרעות בהליכה, נפילות ואי שליטה על מתן שתן. בבדיקתה ציינה כי לא התמצא ביום, תאריך חודש או שנה, לא התמצא בעונה, הפרעות קשב, הפרעה בזכרון לטווח קצר, מתקשה להעתיק צורות גאומטריות (מסמך 22).

באוקטובר 2005 נבדק על ידי גריאטר. צוין כי המנוח סובל מבולבול ניכר בעת נטילת תרופות, בארוחות ובטיפול בהפרשותיו כשנשאר בגפו (מסמך 23)..."

"לבדיקה רפואית שהתקיימה בתאריך 28.11.05 אצל פרופסור ירון, הראומטולוג אצלו היה במעקב שנים רבות, הגיע ללא תרופות וללא בדיקות, הרופא שקל להפנותו למכון פסיכוגריאטרי. צוין כי הנבדק סבר שהוא בן 67 בעוד שגילו באותה עת היה 76. בהפניה ציין פרופ' ירון כי מאז מות אשתו חלה התדרדרות במצבו עם סימני דמנציה. כמו כן צוין כי הנבדק טען כי רוצה לכתוב צוואה אולם לא היה ברור "מי רוצה מה" (מסמכים 26-27).

(עמודים 4-5 לחוות דעת המומחה).

"אבחנה פסיכיאטרית"

החל ממאי 2005 מתועדת ירידה קונסיסטנטית במצבו הקוגניטיבי של המנוח שביטוייה בלבול, הפרעות התמצאות, הפרעות זיכרון ודיבור לא לעניין. ציונו במבחן MMSE היה 18/30 התואם דמנציה בדרגת חומרה בינונית.

לאור חשד למצב דמנטיבי הוחל אף טיפול בתרופה שפותחה עבור מחלת אלצהיימר - MEMORIT (או ASSENTA - אותו חומר פעיל). מצב קוגניטיבי זה תועד בהמשך בנסיבות בהן נערכו ביקורי בית בביתו- היה מבולבל, לא דיבר לעניין, לא מסוגל היה למסור אנמנזה כמו שצריך.

בבדיקה נוירולוגית שנערכה חודשיים טרם עריכת הצוואה לא התמצא ביום, תאריך, חודש או שנה, לא התמצא בעונה, סבל מהפרעות קשב, הפרעה בזכרון לטווח קצר, מתקשה להעתיק צורות גאומטריות.

ב CT מוח נצפו הרחבת חדרים ונגעים בחומר הלבן.

הפגיעה בתחומים רבים של תפקודים קוגניטיביים, העובדה כי הם הובילו לפגיעה תפקודית והיותם קונסיסטנטים מעידים על כך שמדובר בתהליך דמנטיבי. בתקופת עריכת הצוואה חומרתו היתה בינונית. בשלב זה של דמנציה קיימת על פי רוב פגיעה ביכולת להבין פרוצדורות מורכבות הדורשות אינטגרציה של מספר רב של נתונים...

זאת ועוד, ביום עריכת הצוואה רשם פרופ' ירון, הרופא הראומטולוג המכיר אותו שנים רבות רשם שהמנוח סבר שהוא בן 67 בעוד שגילו באותה עת היה 76 וכי הוא טען שהוא רוצה לכתוב צוואה אולם לא היה ברור "מי רוצה מה". באותו ביקור הפנה אותו פרופ' ירון ליחידה פיסכוגריאטרית.

אמנם, פרופ' ירון אינו פסיכיאטר, אולם, היכרותו עם המנוח היתה ארוכת שנים ואפש. להבחין בשינוי שחל במצבו המנטלי של המנוח. זאת ועוד, הבעייתיות במצבו המנטלי היתה ככל הנראה בולטת כל כך, שאפילו רופא שאינו פסיכיאטר הבחין בה.

בשקלול כל האמור לעיל אני קובע כי המנוח לא היה כשיר לערוך צוואה בתאריך הנדון"

(עמודים 6-8 לחוות הדעת)

ג. מעיון בחוות הדעת עולה כי המומחה ביסס מסקנותיו על מסמכים רפואיים רבים של המנוח אשר הוצגו לו. מסמכים אובייקטיביים המשקפים את המציאות ואת מצבו של המנוח "בזמן אמת" ונכון לאותה תקופה; להלן מספר דוגמאות:

- אשפוזו של המנוח בבית החולים איכילוב בחודש מאי 2005 - הן סיכום המחלה והן הבדיקה הפיסקלית שבוצעה למנוח במהלך האשפוז וכעולה בבירור מהגיליון הרפואי מעידים על ירידה קוגניטיבית, ירידה תפקודית והתמצאות חלקית בלבד בזמן ובמקום (ראה מסמכים מס' 13,14,15,17).

בבדיקת MMSE שבוצעה למנוח באשפוז זה בידי צוות בית החולים התקבלה תוצאה של 18/30 (מסמך 16).

ברי כי הבדיקות נעשו בידי גורמים אובייקטיביים והתוצאות הינן חד משמעיות. בסיכומי התובעים נטען כי באשפוז הנדון בחודש מאי 2005 סבל המנוח מירידה קוגניטיבית נקודתית בלבד וכי חל שיפור מהיר ומתמיד במצבו הודות להתאמת התרופות (סעיף 68 לסיכומים) ברם אין תימוכין לשיפור זה עובר לעריכת הצוואה, למעט עדותה של התובעת.

עוד לטענת התובעת בסיכומיה, מומחה ביהמ"ש מייחס חשיבות מופרזת ומוגזמת למבחן ה- MMSE שבוצע למנוח במהלך האשפוז האמור וכי מבחן זה אינו משמש ככלי למדידת כשירות קוגניטיבית. עם כל הכבוד, הרי שעניין שבמומחיות רפואית מסור למומחה אותו מינה בית המשפט ואשר משמש ככלי עזר לשופט היושב בדין לאבחן בדיקות מסוימות. טענות התובעת כי בדיקת המיינמנטל שבוצעה למנוח לא היתה ראויה ותוצאתה שגויה (ראה עמוד 11 לסיכומי התובעת) הינה יומרנית ודוק, המדובר בבדיקה שבוצעה בידי מומחים אובייקטיביים בבית החולים איכילוב אשר אין להם כל נגיעה להליך.

• ביקור פיזיותרפיסטית בביתו של המנוח ביולי 2005 – המטפלת כותבת כדלקמן: **"כשהגעתי ג. ישן. הערתי אותו והוא דיבר לא כל כך לעניין. התקשורת קשה. נראה לי שאין באפשרותי לעזור"** (מסמך 19);
ודוק, המדובר בביקור בית שביצעה הפיזיותרפיסטית ואשר כתבה מפורשות כי המנוח לא דיבר לעניין.

לטענת התובעת בסיכומיה סביר להניח כי המנוח נבהל כאשר המטפלת העירה אותו משנתו וכי לא הרכיב את מכשיר השמיעה שלו (עמוד 12 לסיכומים); המדובר בספקולציות בלבד ובניסיון להפחית ממשקלה של חוו"ד המטפלת אשר התרשמה אובייקטיבית ממצבו של המנוח; ברי כי גם מטופלים אחרים מתעוררים מהשינה ועדיין מצליחים לתקשר ולדבר לעניין.

• ביקור המנוח ביום עריכת הצוואה – 28.11.2005 אצל פרופ' מיכאל ירון ראומטולוג בבית החולים איכילוב (מסמכים 26-27);
המדובר ברופא אשר ליווה את המנוח שנים רבות, הכיר היטב את המנוח וטיפל בו מאז שנת 1979.

כעולה מגיליון המחלה מאותו היום, המנוח הגיע **"בלי תרופות ובלי בדיקות"**. פרופ' ירון כתב כי המנוח סבר שהוא בן 67 בעוד שגילו באותה עת היה 76. בהפנייה למכון הפסיכוגריאטרי כותב פרופ' ירון מפורשות: **"מאז מות אשתו הדרדרות נכרת עם סימני דמנציה"**.

לא ברור מדוע בחר חתנו של המנוח להביא את המנוח לפרופ' ירון דווקא באותו היום בו נערכה הצוואה. פרופ' ירון מפנה את המנוח למכון לפסיכוגריאטריה וכותב כדלקמן: **"היום בא בליווי חתנו. הוא מוסר שיש עצירות של 3 ימים וחתנו מוסר שהוא רוצה לכתוב צוואה. לא ברור לי מי רוצה מה. כמו כן מוסר חתנו שעכשיו הם מעוניינים בבדיקת נוזל חוט שדרה.. אודה לכם על הערכתכם הכוללת שלה הוא זקוק בדחיפות"**. (הדגשה בקו תחתון לא במקור, מ.ד.).

פרופ' ירון שהכיר את המנוח עשרות שנים סבר כי יש להפנות את המנוח בדחיפות למכון הפסיכוגריאטרי שכן ניכרו **סימני דמנציה** וכן ביקור המנוח יחד עם חתנו העלה חשדות אצל פרופ' ירון שכתב **"לא ברור לי מי רוצה מה"**. התובעת טענה בסיכומיה כי המנוח ציין את גילו הפוך כי בידיש שהיא שפת אימו של המנוח מציינים ראשית את ספרת האחדות.

להזכיר- פרופ' ירון הכיר את המנוח עשרות שנים וגם בפעמים הקודמות בהן פגש את המנוח שפת אימו של האחרון היתה יידיש.

עוד טוענת התובעת כי מסקנתו של פרופ' ירון בדבר הידרדרות המנוח עם סימני דמנציה סותרת את המסמכים הקודמים שבהן לא תוארה דמנציה (עמוד 12 לסיכומי התובעת);

המדובר בטענה קלושה שאינה מחלישה את מסקנתו של פרופ' ירון, רופא שטיפל במנוח שנים רבות ואשר התרשם באותו היום כי "משהו לא בסדר"; הרופא בחר לציין כי המנוח טוען לעצירות ואילו החתן מדבר על רצון לערוך צוואה.

אשר על כן כתב "לא ברור לי מי רוצה מה" ועל כן הפנה המנוח בדחיפות למכון הפסיכוגריאטרי.

בין כך ובין כך, אין ספק כי המדובר במסמך המאפשר לנו לפתוח צוהר קטן ואובייקטיבי לתמונה ביום בו נערכה הצוואה ולקבל מידע על מצבו של המנוח ממש באותו היום.

15. א. פרופ' נוי נחקר בפניי ביום 13.06.2012; בחקירתו אושש המומחה מסקנותיו

שבחוות הדעת.

ב. בחקירה טען המומחה כי מהמסמכים שהוצגו מצטייר גרף ברור של תהליך התדרדרות של המנוח:

"ש. תתאר לנו את גרף התהליך?

ת. מתואר על ידי באופן כרונולוגי מ 2003 שמתחילה בעיה אפקטיבית ובהמשך תסמינים שונים שגם הם קשורים לדימנציה. הפרעה על סוגרים שמתוארת כבר ב 2003 יכולה בחלק מהמקרים להצביע על פגיעה מרכזית שהיא חלק מהתהליך הדמנטיבי בו כל פעם נפגע איזור אחר. זו הסיבה שבהתחלה יש הפרעה קוגניטיבית, אח"כ חשיבה, אח"כ סוגרים, אח"כ בליעה. זה הכל אזורים אחרים. ממאי 2005 בעמוד 4 מתחיל רצף של מומחים שונים שיכולים לתת כבר גרף. רואים חודשים שונים משנת 2005. כשהוא אומר באוגוסט 2005 שהירידה הקוגניטיבית היא כבר 6 חודשים כלומר התחילה בפברואר. הפרמטרים האלו מעידים על חומרה. כשאני לא שולט בסוגרים זה לא פרמטר של תחילת התהליך, זה פרמטר של הליך מתקדם... זה תמיד פרוגרסיבי כלפי מטה" (עמוד 106 לפרוטוקול, שורות 24-32).

ג. המומחה הסביר גם בחוות דעתו כי הצטברות עודף של נוזל השדרה (ואי ניקוזו), מביאה להגדלת חללי המוח הגורמת להפרעות הליכה, אי שליטה על מתן שתן וכן דמנציה; הפנה המומחה לכך שבאוגוסט 2005 נבדק המנוח על ידי נוירוכירורג (מסמך 21) ואובחן חשד להגדלת חללי המוח שכן הליכת המנוח התדרדרה, כך השליטה על מתן שתן וכן ירידה קוגניטיבית במשך ששת החודשים שקדמו לבדיקה (ראה עמוד 4 לחוות הדעת);

בחקירתו חזר שוב המומחה על האבחנה כי הצטברות הנוזלים והעובדה כי המנוח לא נוקז באותה עת, מביאה לסימפטומים מהם סבל המנוח כגון אי שליטה בסוגרים ודמנציה.

עוד העיד המומחה כי התרופה אסנתה לא מסייעת לעניין זה (ראה עמוד 111 לפרוטוקול, שורות 14-24).

האמור לעיל, תומך לדעת המומחה במסקנה כי הסימנים הראשונים לדימנציה אצל המנוח היו כבר בשנת 2003 :

"ש. הסימנים הראשונים לדימנציה הם ב 2005 ולא ב 2003 ?

ת. את טועה. פגיעה בסוגרים יכולה להיות חלק מהתמונה של ההליך הניווני. אני לא חושב שירון כראומטולוג יורד לרזולוציה של פגיעה לא קוגניטיבית כעדות להליך דימנטי. היה פרמטר אחד בלבד ב 2003 שאצלי החשיד לדימנציה וזה אי שליטה בסוגרים.

מפברואר 2005, תשעה חודשים לפני הצוואה מתחילה שרשרת של תיעוד. יש עדות רדיולוגית התומכת בכך. יש לו הרחבת חדרים ופגיעה בחומר הלבן. עפ"י מומחים מדיסציפלינות שונות יש תימוכין עוקבים" (עמוד 113 לפרוטוקול, שורות 8-14).

מחקירתו של המומחה עולה בבירור כי המסמכים הרפואיים אשר הוצגו בפניו ולצורך עריכת חוות הדעת הראו התדרדרות במצבו של המנוח לכל הפחות מראשיתה של שנת 2005.

ייתכן ומצבו של המנוח השתפר קמעה לאחר מכן ; כך כתב המומחה כי בבדיקה נוירולוגית שהתקיימה בינואר 2006 צוין כי מאז שהוחל טיפול ב ASENTA ערני יותר. נמצאו שינויים בחומר הלבן ב CT מוח (מסמך 28) וכן שלושה חודשים לאחר מכן ציינה הנוירולוגית כי מתמצא ביום ובעונה, מסוגל להיזכר באירועים שאירעו לאחרונה ובשמות נכדיו. התרשמה משיפור לאחר טיפול ב ASENTA (מסמך 29).

באוגוסט 2006 לא התרשמה הבודקת מהפרעות משמעותיות בזיכרון וללא התקדמות מצב נוירולוגי (מסמך 30).

כאשר נשאל המומחה על כך על ידי בית המשפט, השיב כי יכול להיות שיפור קליני :

"ש. כשהלבן נהרס הוא יכול להבנות מחדש?

ת. לא

ש. ב 2006 רואים כאילו יש שיפור?

ת. השיפור הוא קליני. לא בחומר הלבן. הוא עירני יותר אבל נמצא פגיעה בחומר הלבן" (עמוד 114 לפרוטוקול, שורות 1-4).

אף אם המסמכים הרפואיים וכמסקנת המומחה, מצביעים כי היה שיפור קליני במצבו של המנוח מתחילת שנת 2006 וייתכן כי התרופה אסנתה שנטל הביאה

להטבה הדרגתית במצבו, הרי שאין אבחנה ברורה במה בא לידי ביטוי השיפור האמור קרי, מה המרחק בין השיפור הקליני לבין השיפור הקוגניטיבי אם בכלל. לא זו אף זו, אף אילו היה שיפור קוגניטיבי (והמדובר בהשערה גרידא) הרי שעסקינן בשנת 2006, כך שאין לדבר נפקות לכשירות המנוח לערוך הצוואה שערך בנובמבר 2005.

ייתכן והנתונים האמורים לעיל מסבירים הכיזד יכול היה המנוח לקחת חלק פעיל בתביעה המשפטית שניהל כמו בעניין ר. שביט והסכם ההלוואה (להלן) ברם כאמור, אין בכך להעיד על מצבו של המנוח בעת עריכת הצוואה.

הבדיקה ומסקנותיה מטעם ד"ר רפאל שטרייכר

15. א. כאמור לעיל, לתגובה מטעם התובעת צורפה תעודה רפואית של ד"ר רפאל שטרייכר אשר בדק את המנוח; מסקנות הבדיקה נערכו במסמך מיום 30.11.2005, בהתבסס על בדיקת המנוח ביום 25.11.2005 קרי כשלושה ימים לפני מועד עריכת הצוואה וזאת במרפאתו של ד"ר שטרייכר בתל אביב (להלן: "הבדיקה").

ודוק, אין המדובר בעד מומחה אשר מונה על ידי בית המשפט וכאמור בתקנה 258 (יב) (א) לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד-1984 שכן המומחה שמונה כאמור הינו פרופ' נוי.

כמו כן לא הוגשה בקשה ליטול רשות להגיש חוות דעת נוספת או נגדית מטעם התובעים וכאמור בתקנה 258 (יב)(ז) לתקנות סדר הדין האזרחי ומשכך ונוכח האמור בסעיף 8 ג' לחוק בית המשפט לענייני משפחה, הרי שהמדובר בעד בלבד מטעם התובעים ובהמשך למסמך שערך ביום 30.11.2005.

ב. מעיון בפתיח לבדיקה וכן מחקירתו בפניי ביום 04.07.2012 עולה כי ד"ר שטרייכר הינו מומחה לפסיכיאטריה מחודש יולי 2003, כשנתיים בלבד לפני עריכת הבדיקה הנדונה.

כותב ד"ר שטרייכר בפתיח לבדיקה: "נתבקשתי ע"י גברת א. א. בתו של מר ג. ז. לבדוק את הנדון לצורך בדיקת כשירותו המנטאלי והנפשי לכתיבת צוואה"; אין חולק וד"ר שטרייכר אף אישר זאת בעדותו כי חוות הדעת הוזמנה למעשה על ידי התובעת ולבקשתה וזאת לצורך בחינת כשירות המנוח לערוך צוואה (ראה עמוד 119, שורות 1-2).

ג. עוד מציין ד"ר שטרייכר בפתיח לבדיקה כי "נוכחות בתו גברת א. א. ונכדתו ר. א. הייתה לבקשתי, בכדי להעזר בהן לתקשר עם הנדון, עקב בעיות שמיעה קשות מהן סובל ולקבלת פרטים אנמנסטיים בזמן הבדיקה".

כאשר נשאר ד"ר שטרייכר מדוע נכחו בתו ונכדתו של המנוח בבדיקה, השיב: "כי המטופל סבל משמיעה קשה היה לו מכשיר, היה לו קשיים ללכת והוא היה נראה חסר בטחון ובמצבים כאלה בשביל לעשות הערכה של המצב ושלא יהיה בחרדה וזה אדם קשיש בני משפחה נותנים לו בטחון שהם יושבים לידי

אך אני מנחה אותם לא להתקרב בשום צורה אלא אם אני שואל שאלות הבהרה" (עמוד 118 לפרוטוקול, שורות 27-30).

משקל נתון זה הינו נכבד שכן נוכחות הבת והנכדה בבדיקה עצמה יש בה טעם לפגם העלול להכתים את האוביקטיביות של בדיקת המנוח.

בבדיקה שנערכה ע"י ד"ר שטרייכר קבע האחרון כי המנוח "יכול לדאוג לענייניו הכספיים ולרכושו, להעריך את הרכב רכושו, להבין מהי צוואה, לכתוב צוואה ולהבין את השלכותיה".

עוד קבע כי: " בבדיקת המיני מנטל קיבל 20 נקודות מתוך 30, הסיבה לניקוד נובעת מהירידה המשמעותית בשמיעה ועקב כך לקשיי התקשורת וכן מהעובדה ששליטתו בקרוא וכתוב נמוכה מאוד... אין לשלול ירידה קוגניטיבית קלה אשר באה לידי ביטוי במבחן ספירה לאחור בו הוציא ניקוד של אחד מתוך חמש ובזיכרון לטווח קצר בו זכר שתי מילים מתוך שלוש".

מסקנתו של ד"ר שטרייכר בבדיקה היתה כדלקמן:

"לפיכך אני קובע שמר ג. ז. אינו סובל ממחלת נפש (פסיכוזה) או ירידה קוגניטיבית משמעותית ולכן יכול לדאוג לענייניו הכספיים ולרכושו, להעריך את הרכב רכושו, להבין מהי צוואה, לכתוב צוואה ולהבין את השלכותיה".

בעדותו בפניי הבהיר ד"ר שטרייכר את מסקנתו וטען כי המנוח החל להיות דמנטי וכי דרגת החומרה היתה "בין קלה לבינונית" (ראה עמוד 120 לפרוטוקול, שורות 5-7) וחרף האמור, עמד על המסקנה האמורה.

ה. מעיון בעמוד 2 לבדיקה עולה כי התובעת א. הציגה בפני ד"ר שטרייכר סיכום מחלה מתאריך 11.05.2005 מבית החולים איכילוב בו היה מאושפז וכן מכתב איזוטרי מקופת חולים מכבי מיום 10.10.2005.

כאשר נשאל ד"ר שטרייכר מדוע לא הוצגו בפניו המסמכים הרפואיים הרבים של המנוח, לרבות כל אלו שהוצגו בפני פרופ' נוי לצורך עריכת חוות הדעת, השיב:

"ש. פרופ' נוי מציין המון מסמכים רפואיים שאין לך אזכור לגביהם.

ת. מסמכים רפואיים יכול להיות גם אלפים ומה שקובע זה הבדיקה של המטופל באותו רגע.

ש. ז"א לא משנה מה כתוב במסמכים הרפואיים ומה שכתוב אלא רק הבדיקה שאתה עורך?

ת. נכון. לפי הנחיות פה בישראל מה שקובע זה הבדיקה של המטופל וכן האנמנזה על פי הקרובים אליו. אפשר לבדוק מסמכים שקרובים לבדיקה ולא מצא. לנכון לבדוק מסמכים מגיל 15.

ש. לא מצאת לנכון לבדוק מסמכים רפואיים במאי 2005 וממרץ 2003. למשל מאי 2005 את המסמכים האלה ראית?

ת. במכתב האשפוז מבית החולים יש סיכום של המחלות הרפואיות שלו". (עמוד 119 לפרוטוקול, שורות 23-30).

אין חולק כי קודם לבדיקה האמורה, לא פגש ד"ר שטרייכר את המנוח; אי הצגת הרקע הרפואי של המנוח בפניו, לכל הפחות מהשנים האחרונות שלפני הבדיקה, יש בה טעם לפגם אשר לכשעצמו עלול לפגוע בדיוק הבדיקה ואמינותה.

.א.16

בהתייחס לנוזל השדרה של המנוח וכפי שפירט המומחה מטעם בית המשפט (ראה סעיף 15 ג' לעיל), נשאל ד"ר שטרייכר כדלקמן:

"ש. באוגוסט 2005 3 חודשים לפני הבדיקה, הוא נבדק ע"י נוירוכירורג בגין ירידה קוגניטיבית נפילות אי שליטה על סוגרים "ירידה קוגניטיבית במשך 6 חודשים שקדמו לבדיקה..." ישנה כאן עדות לירידה קוגניטיבית ממושכת של כ 9 חודשים. איך התייחסת לירידה הקוגניטיבית?

ת. התייחסתי כירידה קוגניטיבית, שברגע שהיה MPH והוא נוקז והמצב יכול להיות הפיך ב-MPH לכן התייחסתי בצורה זו.

ש. ואם החומר לא נוקז, אין שיפור?

ת. יכולה להיות החמרה. אני לא זוכר אם נוקז, אבל אם יש תמיד עושים ניקוז. אי אפשר להשאיר כך, יכול לגרום לעיוורון תוך כמה ימים" (עמוד 120 לפרוטוקול, שורות 23-31).

ובהמשך לאותו עניין:

"ש. לו לא היינו מבצעים ניקוז יכלה להיות החמרה אפילו מוות?

ת. אם זה היה MPH זה נכון.

ש. המידע היה בידך?

ת. כן

ש. זה לא משפיע על יכולתו הקוגניטיבית של אותו אדם?

ת. בוודאי

ש. לו היה נבדק ב 2005 (צ"ל מאי 2005, מ.ד.) היית כותב "לא כשיר"

ת. נכון. לא כשיר" (עמוד 121 לפרוטוקול, שורות 21-28)

"ש. אני אומר לך וודאי שלא עשו לו ניקוז, האם המצב הזה לא יכול היה להשפיע על מצבו הקוגניטיבי שלושה ימים לאחר בדיקתך?

ת. היה לו כנראה MPH הוא היה במצב בלבולי, ראו שמצבו לא נובע מה MPH אז החליטו לא לנקזו, אילו מצבו הבלבולי היה נובע כן מה MPH היו כן אבל הוא נשאר" (עמוד 126 לפרוטוקול, שורות 27-30).

עינינו הרואות כי ד"ר שטרייכר לא התייחס לסוגיית הצטברות נוזל השדרה והשלכותיה כפי שהסביר פרופ' נוי לעיל; כאשר נשאר לעניין זה טען ד"ר שטרייכר באופן נחרץ כי הנוזל נוקז ולכן מצב המנוח השתפר. כאשר עומת עם העובדה כי לא ביצעו ניקוז למנוח, השיב ד"ר שטרייכר תשובה לא ברורה כי ככל הנראה לא סבל המנוח מ MPH.

כפי שהעיד בפניי המומחה פרופ' נוי, הגדלת חללי המוח בגין ניקוז לא מספיק של נוזל השדרה- גורם להפרעות הליכה, אי שליטה על מתן שתן ודמנציה (ראה עמוד 4 לחוות הדעת) ומשכך לא ברור מדוע לא ראה לנכון ד"ר שטרייכר לברר העניין, לבקש לראות מסמכים רפואיים בעניין ו/או לכל הפחות לבדוק האם אכן בוצע ניקוז למנוח על השלכותיו.

כאמור כאשר התחוויר לד"ר שטרייכר במהלך עדותו כי לא בוצע ניקוז למנוח, המעיט ד"ר שטרייכר בערכו של הנתון וטען כי לא יכול להיות שמנוח סבל מ MPH.

ב. כאמור לעיל, קבע ד"ר שטרייכר כי המנוח קיבל בבדיקה 20/30MMSE וייחס

את הציון לפגיעה בשמיעה ולאי שליטה בקרוא וכתוב.

מהעדויות שבאו בפניי ויפורטו להלן, עולה כי ככל הנראה המנוח כן שלט בקרוא וכתוב (ראה עדותה של נכדתו, הגב' ר.א. ביום 06.03.2013) ונראה כי המדובר במסקנה של ד"ר שטרייכר אשר לה אין כל ביסוס.

גם המומחה פרופ' נוי התייחס בחוות דעתו לבדיקה של ד"ר שטרייכר והתעמת עם תוצאותיה:

"קיימת אמנם התייחסות לאלמנטים הקוגניטיביים השונים לעריכת צוואה, יחד עם זאת, הממצאים בבדיקה זו, ובעיקר פרשנותם, אינם עולים בקנה אחד עם ממצאים שדווחו באופן עקבי החל ממאי 2005. ד"ר שטרייכר ייחס ציון של 20/30 במבחן MMSE (מיני מנטל) לפגיעה בשמיעה ולאי שליטה בקרוא וכתוב.

מעניין כי אי שליטה זו לא באה לידי ביטוי באף מסמך רפואי קודם, גם לא באלו שתיארו בדיקות קוגניטיביות. בנסיבות אלו, אם אכן קיים היה חשד כי פגיעה בשמיעה מפחיתה את אמינות הבדיקה, ניתן היה לערוך בדיקה מקיפה יותר עם כלים נוספים. לא ברור גם, איך המוגבלות בשמיעה לא הפחיתה את אמינות ממצאי הבדיקה האחרים כגון: מהי משמעותה של צוואה, מה השלכותיה ומה היקף רכושו"

(עמוד 7 לחוות הדעת הרפואית).

ג. בחקירתו של ד"ר שטרייכר טען האחרון כי ביצע למנוח בדיקה פסיכיאטרית

מלאה לרבות בבדיקה קוגניטיבית, כי הוא שאל שאלות רבות את המנוח מהן קיבל רושם על מצבו וכי הבדיקה הזו ארכה לפחות כשעה (ראה עמוד 117 לפרוטוקול, שורות 27-32).

עוד העיד ד"ר שטרייכר כי שאל את המנוח לגבי היקף רכושו וכי המנוח ידע טוב מאוד לאמר כי יש לו בית וגם תוכנית חסכון (עמוד 119, שורות 11-12; עמוד 127 שורות 19-21).

כעולה מהבדיקה עצמה ומעדויותו של ד"ר שטרייכר, בוצעה למנוח בדיקת מיני מנטל שכללה בדיקת איות לאחור, ספירה לאחור, זיכרון לטווח קצר וכיו"ב.

חרף האמור לעיל, לא הומצאו לתיק בית המשפט מבעוד מועד המסמכים המתעדים את הבדיקה הארוכה שביצע ד"ר שטרייכר, תרשומת השיחות עם המנוח או תיעוד של בדיקת המיני מנטל שבוצעה למנוח.

זאת ועוד, ד"ר שטרייכר העיד כי שאל את הבת והנכדה אשר נכחו במקום בזמן הבדיקה שאלות הבהרה ורקע לגבי המנוח; כך העיד כי הבת א. סיפרה לו שהיה למנוח בן שנרצח בפיגוע, שהיה איזשהו סכסוך משפחתי ושיפרה על היקף רכושו של המנוח ועל כך שיש לו בית וכסף בבנק (ראה עמוד 119 לפרוטוקול, שורות 1-10).

כאשר נשאל ד"ר שטרייכר לגבי תיעוד השיחות והמידע שקיבל מהבת והנכדה ענה כדלקמן:

" ש. אתה תיעדת את הבדיקה הרפואית מה ששוחחת עם א. והנכדה הכל כתוב?

ת. כן. אני אביא את זה. אני פועל לפי הנחיות עורך דין. " (ראה עמוד 119 לפרוטוקול, שורות 13-14).

כאמור לעיל, כאשר העיד ד"ר שטרייכר בפניי ובהתייחס לתיעוד השיחות עם המנוח ועם הבת במהלך ועובר לבדיקה ענה כי הכל מצוי בתרשומות וכי יוכל להמציא זאת לבית המשפט.

אשר על כן ניתנה החלטתי בתום הדיון מיום 04.07.2012 וכדלקמן:

"מורה כי ד"ר שטרייכר יצלם המסמכים אשר מצויים אצלו באשר לבדיקת המנוח וכן השיחות המקדימות שערך עם הבת ועם המנוח ויעביר את ההעתק לעוד צפת תוך 7 ימים מהיום..."

דא עקא, כל שהוגש ובהמשך להחלטתי הוא תרשומת קצרה בכתב יד, בת עמוד וחצי ובה פרטים מועטים ושטחיים על המנוח.

בעמוד הראשון לתרשומת של ד"ר שטרייכר וכפי שהוגשה נכתב כי המנוח מכיר את כל רכושו ורוצה להוריש בית אחד "לבית אחת" ובית שני "לבית שניה" כאשר המילים "בת שניה" נמחקו בקו. כך גם נכתב כי המנוח "עבד בחברה אמריקאית" ואז נמחקו המילים הללו בקו.

אין בתרשומת שהוגשה כל תיעוד לשאלות הרבות לדידו ששאל ד"ר שטרייכר את המנוח במשך שעה כנטען, אין תיעוד לשאלות הבהרה ששאל ד"ר שטרייכר את בת המנוח ו/או את הנכדה, אין תיעוד מפורש לתשובות המנוח באשר להיקף רכושו: בית? תכנית חסכון?, אין תיעוד לבדיקת המיני מנטל ו/או לתשובות של המנוח.

לסיכומי של עניין אין כל קשר בין התרשומת הלאקונית שהוגשה לבין שסופר בעדותו של ד"ר שטרייכר באשר להליך שקדם לבדיקה ולבדיקה עצמה.

לא ברור האם זו התרשומת היחידה שנמצאה בידי ד"ר שטרייכר והיכן כל התיעוד אשר העיד בביהמ"ש כי מצוי בידו.
אולם הדבר הברור הוא כי התרשומת שהוגשה מצביעה על בדיקה שטחית, קצרה ולא ברורה.

ד. ד"ר שטרייכר חלק על מספר מסקנות של פרופ' נוי וכפי שהובאו בחוות דעתו; כך טען ד"ר שטרייכר כי בניגוד לעדות פרופ' נוי, אין בין שליטה על סוגרים לדימנציה ולא כלום. כן העיד פרופ' נוי כי עדות רדיולוגית של הרחבת חדרים ופגיעה בחומר הלבן במוחו של המנוח מהווה תיעוד אפשרי לדימנציה, ד"ר שטרייכר לעומת זאת טען כי אין שום קשר בין הממצאים הרדיולוגיים לחומרת הדימנציה.

זאת ועוד, היתה מחלוקת בין פרופ' נוי לד"ר שטרייכר באשר למשקלה של בדיקת המינימנטל וחלקה בהערכה קוגניטיבית של פציינט.

נוכח האמור לעיל בדבר מעמדו של ד"ר שטרייכר בהליך שבפניי כעד ולא כמומחה מטעם בית המשפט הרי שעם כל הכבוד הראוי, עניין שברפואה יוכרע על פי האמור בחוות הדעת של פרופ' נוי ולא על פי עדותו של ד"ר שטרייכר.

ה. לסיום פרק זה, אצטט תשובתו של ד"ר שטרייכר בעדות לגבי המנוח ולגבי כלל האוכלוסיה:

"ש. ידעת שהוא פסיכונורוטי?"

ת. כל אחד הוא פסיכונורוטי. זה מושג אנליטי כזה" (עמוד 124 לפרוטוקול, שורות 11-12)

מן המקובץ נחה דעתי כי בבדיקה שביצע ד"ר שטרייכר למנוח רב הנסתר על הגלוי, לא ברור מה היתה מעורבות הבת והנכדה בבדיקה ובמידע שממנו ניזון הבודק, לא ברור מדוע לא הוצגו מסמכים רפואיים מלאים של המנוח בפני הרופא עובר לבדיקה, לא ברור מדוע אין כל תיעוד לשאלות הרבות ולתשובות המנומקות של המנוח שניתנו לכאורה, לא ברור עד כמה נלקחו בחשבון פרמטרים כגון ניקוז נוזל השדרה וכמפורט לעיל ונוכח עמדתו המקצועית של ד"ר שטרייכר בסוגיה, גם עדותו של ד"ר שטרייכר בפניי לא היתה ברורה ומשעומת העד עם מסקנות חוות הדעת של פרופ' נוי כמו גם עם מידע רפואי, העד פשוט טען כי אין זה המידע הנכון.

אשר על כן מצא. ליתן לבדיקתו של ד"ר שטרייכר וממצאיה משקל נמוך יחסית.

עדויות אם המתנגדת

17. הגב' ש.ח., שכנתו של המנוח העידה ביום 05.05.2010 :

לטענת העדה משנת 2002 חלה הידרדרות נוראית במצבו של ג. (סעיף 4 לתצהירה) וכי בשנת 2005 ראתה את מכוניתו של ג. פוגעת ברכבים שעמדו מלפניו ומאחוריו. יחד עם זאת העדה לא ציינה בתצהירה כי בעלה עורך דין שהגיש תביעה כנגד המנוח ותשובותיה בעניין היו מתחמקות ולא ברורות ומשכך לא מצאתי את עדותה אמינה.

18. מר צ.ג., אביה של אם המתנגדת, העיד ביום 05.05.2010 :
 העד העיד כי מאז תום ה-30 למותו של פ. ז"ל, אם המתנגדת לא נפגשה עם המנוח עד לפטירתו (ראה עמוד 26 לפרוטוקול, שורות 14-15). עוד טען כי הוא בעצמו לא עמד בכל קשר עם המנוח מאז השבעה של פ. ז"ל. כן העיד כי לא צלצל למנוח ולא ידע אף את מספר הטלפון שלו וכדבריו: **"אני הייתי בקשר עם פ. אחרי שפ. נפטר כבר לא הייתי בקשר איתו"** (עמוד 26 לפרוטוקול, שורה 23). משנשאל העד מדוע בשנתיים האחרונות לפני הפטירה לא היה לו כל קשר למנוח ענה: **"לא היה לי מה לעשות שם כבר, גם הייתי מטופל בעצמי, לבת שלי לא היה קשר אז לי יהיה קשר"** (עמוד 27 לפרוטוקול, שורות 19-20)
 לא מצאתי את המידע שמסר העד כרלוונטי לסוגיה, הלה ממילא לא פגש ואף לא שוחח עם המנוח בשנתיים האחרונות לפני פטירתו; לא מצאתי לייחס כל משקל לעדותו.

19. הגב' ר.ז., אם המתנגדת, העידה בפניי ביום 07.09.2010 :
 אף אם המתנגדת בדומה לאביה העידה כי מאז פטירת בעלה המנוח פ. ז"ל ועד למועד בו נפטר המנוח בשנת 2006, פגשה את המנוח פעמיים בלבד.
 הפעם הראשונה בסמוך לפטירת בעלה פ. ז"ל.
 הפעם השנייה היתה כשבועיים לפני פטירת המנוח; הם נפגשו בגינה בנוכחות א. ור. לטענת אם המתנגדת ירד המנוח לגינה יחד עם המטפל שלו והיא הגיעה למקום יחד עם חברתה ס. א אשר צילמה את המפגש במצלמה שהביאה עימה.
 כאמור לעיל, נערך הסכם הלוואה בין המתנגדת לבין המנוח ביום 24.08.2006, כחודש ימים לפני פטירתו, בעניין דירתה של ר. ש (דיירת מוגנת) ובו הלווה המנוח לאם המתנגדת סך של 15,000 דולר.
 כאשר נשאלה ר. מדוע הלווה לה המנוח כספים ולא נתן אותם במתנה, סירבה בראשית לענות (ראה עמוד 36 לפרוטוקול, שורה 1), כאשר נשאלה השאלה על ידי בית המשפט ענתה: **"לא יודעת לענות לך"** (עמוד 37 לפרוטוקול, שורה 13)
 העדה לא ידעה להסביר הכיצד מתיישבת טענתה כי המנוח רצה לדאוג לה ולקטינה ולהבטיח את עתידן, עם הסכם הלוואה שנחתם כחודש לפני פטירתו ובו הלוואה מסודרת של כספים תחת הענקת מתנה מהסב לקטינה ולכלתו.
 בהתייחס לנסיבות חתימת הסכם הלוואה האמור, ענתה אם המתנגדת כי המנוח לא נכח בפגישה ולא חתם בפניה על ההסכם (ראה עמוד 68 לפרוטוקול מיום 17.10.2010, שורות 1-7).
 כאשר נשאלה העדה מדוע לא שוחחה עם המנוח בטלפון טענה כי א. מנעה את השיחות כדלקמן:
"ש. ואת רוצה להגיד לי שמ-2004 ועד 2006 כל פעם שהיית מתקשרת א. היתה עונה?"
ת. או היא או הילדים
ש. ואף פעם המנוח לא ענה?"

ת. לא- אולי פעם או פעמיים הוא ענה, אז א. אמרה שהוא צריך לנוח כי הוא עייף
(ראה עמוד 41 לפרוטוקול, שורות 28-29).

לשאלה מדוע המנוח לא צלצל לאם המתנגדת מיוזמתו משנת 2004, ענתה האחרונה:
"לא יודעת למה" (ראה עמוד 63 לפרוטוקול מיום 17.10.2010, שורות 28-31).

העדה לא ידעה להשיב הכיצד וחרף העובדה כי המנוח התגורר בתל אביב בעוד שביתו
א., אישה עובדת, התגוררה יחד עם בעלה וילדיה בראשון לציון, תמיד כשצלצלה אם
המתנגדת למנוח, ענתה לה א. או הילדים ומנעה את התקשורת עם המנוח.

העדה אף לא ידעה כי למנוח היה טלפון סלולארי והעידה כי צלצלה תמיד לביתו.
אם המתנגדת טענה בתצהירה כי עובר לפטירת בעלה פ. ז"ל, היה המנוח "בא לבקר
אותנו לעיתים תכופות" (סעיף 8 לתצהיר); כאשר נשאלה העדה לעניין הוברר כי:
"המנוח) בא מתחת לבניין וככה היינו נפגשים. בד. הוא אף פעם לא היה.

ש. אז איפה ברחוב?

**ת. פעם בסופר, כשגרתי בבית צורי. בקניון נפגשנו הרבה פעמים כשגרתי ברמת
אביב" (ראה עמוד 54 לפרוטוקול מיום 17.10.2010, שורות 28-30.**

לאחר פטירת בעלה פ. ז"ל וכאמור לעיל, כמעט ולא נפגשה אם המתנגדת עם המנוח;
העדה לא ידעה להסביר מדוע וחרף העובדה כי המנוח התגורר מרחק לא רב מביתה
בתל אביב, לא הגיעה לבקרו באופן עצמאי ובמילותיה:

"ש. את גרה בד. 136. המנוח התגורר ברח' ר. ברמת אביב. מה הפריע לך לקחת
אוטובוס להגיע אליו ולבקר אותו?

ת. היא לא נתנה את ההסכמה לזה אף פעם

ש. מי שואל אותה? את כלתו, הילדה נכדתו, סעי אליו

**ת. שהרצוי לא מצוי זה לא כיף לבוא בצורה כזו, אני רציתי להגיע בהרגשה יותר
מכובדת ונינוחה" (ראה עמוד 42 לפרוטוקול, שורות 12-17).**

כאשר נשאלה אם המתנגדת האם אי פעם ניסתה להגיע לביתו של המנוח בשנתיים
האמורות ענתה:

"האמת- לא ניסיתי לבוא אליו לדלת" (עמוד 55 לפרוטוקול מיום 17.10.2010, שורה
11).

אין חולק כי אם המתנגדת פגשה את המנוח פעמיים בלבד מאז הירצחו של בעלה פ.
ז"ל ועד לפטירת המנוח.

כן אין ספק כאמור כי אם המתנגדת אף לא שוחחה עם המנוח בטלפון; טענת אם
המתנגדת כי שיחותיה נענו בידי א. וילדיה וכי נמנעו המפגשים כמו גם התקשורת
הטלפונית עם המנוח אינה סבירה בעיניי ונוכח הנתונים שהוצגו.

מאחר ואם המתנגדת אף להצהרתה לא היתה בקשר עם המנוח בתקופה הרלוונטית
ולפחות כשנה לפני מועד עריכת הצוואה, לא פגשה אותו ולא שוחחה עימו טלפונית,
וכן לא עמדה בקשר עם סובביו לא ברור הכיצד ידעה על ההידרדרות שחלה במצבו
של המנוח ועל ההשפעה של א. עליו לערוך הצוואה.

באשר להסכם ההלוואה לא ידעה אם המתנגדת לענות מדוע לא נתן המנוח את הכספים במתנה לקטינה אלא ערך הסכם הלוואה כדבעי. יחד עם זאת הוברר כי ההסכם לא נחתם בפניה וכך גם לא ניהול המו"מ, הדבר הובא בפניה כעובדה מוגמרת ומבלי שראתה את מעורבות המנוח בפועל בעניין.

עדויות התובעים

20. הגב' ר. ש. אשר הייתה דיירת מוגנת ברחוב --- ת"א, לא מסרה כל פרט מהותי בעדותה ובהתייחס להליך.

21. רו"ח ל. בולוטין, אשר טיפל בענייני המנוח משך כ- 20 שנה, העיד בפניי ביום 19.10.2010 :

רו"ח בולוטין העיד כי המנוח היה אדם שידע לעמוד על שלו ועל דרישותיו, כי הוא נתן הוראות וחתם על מסמכים בעצמו. וכן כי לא הבחין בירידה ביכולת הקוגניטיבית של המנוח (ראה עמוד 75 לפרוטוקול, שורות 29-30).

חרף העובדה כי רו"ח בולוטין העיד כי היה בקשר חברי וטוב עם המנוח, כי הגיע לביתו לצורך ביצוע פעולות וכי עד יום פטירתו עמד בקשר ישיר עימו, לא הבחין העד כי למנוח היתה ירידה חדה בשמיעה שלו, דבר שלא הוכחש על ידי הצדדים וכעולה מחלק מהמסמכים הרפואיים. כן לא הבחין רו"ח בולוטין לאורך השנים לצורך של המנוח בעזרה מצדדים שלישיים בכל מיני פעולות ולדידו המנוח היה זקוק למטפל כי : **"קשה לו לבד לבשל"**. (עמוד 76 לפרוטוקול, שורה 3).

רו"ח בולוטין שימש לפני פטירת המנוח וגם לאחריה כרואה החשבון של חברת --- אשר אם המתנגדת נמנית על בעלי המניות בה. חרף זאת, מעולם לא פנה העד לאם המתנגדת, לא דיווח לה, לא דרש את חתימתה וכיו"ב.

העד לא ידע אף ליתן תשובה מדוע לאחר פטירת המנוח, לא פנה לקבלת יפויי כח מעודכן מבעלי המניות בחברה ו/או מהיורשים :

"העד לשאלת בית המשפט :

ש. אתה רואה חשבון במשך שנים רבות ועל פי מה ששמענו התקשורת לעניין חברת --- היתה בעיקר עם המנוח, הוא חתם ונתן הרשאות. האם לאחר פטירתו לא עלתה אצלך שאלה מה צריך לעשות, האם צריך לקבל יפוי כח מבעלי המניות או מהיורשים?

ת. יפויי הכח רשומים במערכת שע"ס, לא ראיתי לנכון שצריך לחדש כי החברה היא אורגן נפרד ולא חשבתי שהיא תלויה בפטירתו של המנוח." (ראה עמוד 82 לפרוטוקול, שורות 15-20)

התרשמתי כי רו"ח בולוטין ראה עצמו מאז ומתמיד כרואה החשבון של המנוח אך גם של משפחת א. וכי חובת הנאמנות שלו אל המשפחה נשמרה מאז ומתמיד גם לאחר פטירת המנוח.

עוד התרשמתי כי רואה החשבון התעלם כליל מאם המתנגדת כבעלת מניות ולא ראה כל חובה לפנות או לעדכן אותה.

חרף היכרות רבת השנים, לא ידע העד לספר על שינוי במצבו של המנוח גם בדברים ברורים (כמו לעניין שמיעת העד) ואף בנוגע לשאלות שאמור העד היה לענות בצורה ברורה, התקבלו תשובות כגון: "אין לי מושג", "יכול להיות" אני מניח שכן" וכיוצא באלה.

אשר על כן הריני קובעת כי לעדות רו"ח בולוטין משקל מועט בהכרעתי שכן המדובר בעד מעוניין שאינו בר השכלה רפואית ולא יכול היה לשפוך אור על מצבו של המנוח במועד עריכת הצוואה.

.22

עו"ד יובל גנן אשר ייצג את המנוח משך כ- 11 שנים טיפל בתיק משפטי אשר העסיק את המנוח בסמוך לפטירתו; המדובר בתביעה שהגישו בשנת 2002 דיירים בבניין ברחוב --- ונציגות הבית המשותף כנגד המנוח והחברה, לבית משפט השלום בתל אביב (ת"א 178616/02); המנוח ערער על פסק הדין שהתקבל לבית המשפט המחוזי (ע"א 3896/04). ביום 04.12.2005 התקיימה בבית המנוח פגישת גישור בנוכחות עו"ד גנן והמנוח אשר אף חתם על זיכרון הדברים מהפגישה (נספח 15 לסיכומי התובעים). עו"ד גנן העיד בפניי ביום 19.10.2010:

העד טען כי המנוח נהג להגיע למשרד בשנת 2003 אולם כאשר נשאל האם המנוח הגיע למשרד בשנת 2005 ענה: "לא זכור לי שהוא הגיע למשרד" (עמוד 84 לפרוטוקול, שורות 27-28).

בהתייחס לפגישת הגישור שהתקיימה כאמור בבית המנוח ביום 04.12.2005 אמר העד כדלקמן: "לאחר ששוחחנו על זה הצלחתי לשכנע אותו לקבל את הצעת הפש. הזו. היות ומדובר באדם קשה, אני לא אסתיר, היה לנו חשוב שהוא יחתום על ההסכם שבעתיד לא נקבל תביעה לרשלנות." (ראה עמוד 85 לפרוטוקול, שורות 26-28).

נראה כי כל חששו של עו"ד גנן היה מתביעה בגין רשלנות ועקב אופיו הקשה של המנוח אשר היה לדידו "קר ומנוכר", משכך התעקש עו"ד גנן לערוך זיכרון דברים בפגישה ומשכך ביקש שגם איתן וגם א. יחתמו על המסמך: "היה חשש בידי שתוגש איזו תביעה אז דבר כזה יכול לעזור" (עמוד 86 לפרוטוקול, שורה 14).

כרו"ח בולטין, אף עו"ד גנן מעולם לא פנה לאם המתנגדת לעדכון ו/או לקבלת הסכמתה בכל עניין הנוגע לחברה וזאת חרף היותה בעלת מניות. התרשמתי כי לא היה בידי של עו"ד גנן לאבחן את מצבו המנטאלי של המנוח באותה עת.

התרשמתי כי עו"ד גנן מונע היה מהאינטרס הלגיטימי שלו כעו"ד של המנוח וחובותיו כמייצג אולם לא שפך אור על מצבו של המנוח במועד עריכת הצוואה ומשכך משקל עדותו נמוך.

23. עו"ד יהודה מאור אשר טיפל במס' עניינים משפטיים של המנוח וביניהם בהסכם ההלוואה האמור מיום 24.08.2006 אשר נחתם בין המנוח לאם המתנגדת, העיד בפניי ביום 21.11.2010 :

עפ"י עדותו, נפגש עו"ד מאור פעם אחת בלבד עם המנוח, ביום 25.12.2013 בביתו והפגישה ארכה כשעתיים.

יודגש כי עו"ד מאור לא הכיר את המנוח קודם לכן ולא פגש בו אף לאחר הפגישה היחידה האמורה.

בפגישה התרשם עו"ד מאור כי המנוח היה במצב עירני, צלול והביע את רצונו באופן בהיר, נהיר וברור.

יחד עם זאת יודגש כי המדובר בעד אשר פגש את המנוח לראשונה בחודש דצמבר 2005, ולא יכול היה להשוות את מצבו למצב קודם או לאחר מכן.

כאמור לעיל, עו"ד מאור הוא שטיפל בסוגיה המשפטית מול הגב' ר.ש וערך לבסוף את הסכם ההלוואה בין המנוח לאם המתנגדת; עו"ד מאור העיד כי הוא החליף טיוטות עם עו"ד בן חור מטעם אם המתנגדת ולבסוף ערך את הנוסח הסופי של הסכם ההלוואה.

ברם, המנוח לא חתם על הסכם ההלוואה מיום 24.08.2006 בפני עו"ד מאור, האחרון רק קיבל את החוזה חתום בידי המנוח ולאחר מעשה וכך בדבריו :

"ש. מי החתים אותנו על החוזה?

ת. לא יודע, אבל זו חתימתו

ש. יכול להיות שהבאת את החוזה לא. והיא החתימה אותו?

ת. יכול להיות, יכול להיות שזה נשלח גם עם שליח, בכל אופן זה חזר חתום. לקחתי את זה ושלחתי לעו"ד בן חור בדואר " (ראה עמוד 95 לפרוטוקול, שורות 19-23).

על פי ההסדר עם גב' ש., אמורה היתה האחרונה לקבל 60,000 דולר – שיק על סך 15,000 דולר של א., שיק על סך 15,000 דולר של אם המתנגדת (אשר בגינו נערך הסכם ההלוואה) ו-שיק על סך 30,000 דולר של המנוח, כפי חלקם בבעלות בדירה של גב' שביט.

כאשר נשאל עו"ד מאור, כיצד התבצע הטיפול העברת הכספים, ענה כדלקמן :

"ש. אתה טיפלת גם בכל נושא העברת הכספים לגברת ש.?

ת. עוה"ד שלה קיבל ממני כסף ושילם לה

ש. מי העביר לך את הכסף?

ת. הגב' א., בתו. אם אתה מתכוון שהמנוח היה אצלי והביא לי את השיקים אז לא. היא הביאה שיק בנקאי, זה היה בקבלת המפתחות, אדון הנדל רצה שיק בנקאי.

ש. יש שלושה שיקים, אחד בנקאי ואחד רגיל. מי שהביא לך את השיקים זו א. נכון?

ת. בהחלט נכון. א. א." (עמוד 95 לפרוטוקול, שורות 6-12)

עינינו הרואות כי אמנם עו"ד מאור טיפל בתביעה המשפטית של הגב' שביט כמו גם בהסכם ההלוואה שנערך בין הצדדים אולם הוא לא זה שהחתיים את המנוח על הסכם ההלוואה, המנוח לא חתם בפניו על השיקים, המנוח לא זה שהעביר לידי את השיקים לתשלום ואף לא פגש את המנוח למעט הפגישה היחידה כאמור.

גם כשנשאל עו"ד מאור בקשר לשכר טרחתו, ענה תשובה דומה:

"ש. מי שילם את שכר טרחתך בנושא של גב' ש.?"

ת. אני חושב שזה מאותו חשבון

ש. יכול להיות שא. חתמה על השיקים?

ת. שאלה קשה. יכול להיות שג. חתם. אני לא קיבלתי ביום הפגישה כסף, זה בטוח לא. מי חתום על השיק, לא זוכר" (עמוד 96 לפרוטוקול, שורות 17-21).

מן המקובץ, עו"ד מאור פגש את המנוח פעם אחת ויחידה בביתו ביום 25.12.2005 ובמסגרתה לא קיבל שכר טרחה מהמנוח. אמנם עו"ד מאור התרשם כי המנוח היה צלול וכי הבין אותו היטב אולם עו"ד מאור אינו מכיר את המנוח, לא פגש אותו לפני הפגישה האמורה ולא אחריה.

המנוח לא חתם על הסכם ההלוואה בפני עו"ד מאור, עו"ד מאור איננו יודע מי חתם על השיקים שקיבל (השיקים שהועברו לגב' ש. וכן השיק בגין שכר טרחתו) והקשר בינו לבין המנוח לעניין זה היה דרך א. בלבד.

לא זו אף זו וכמפורט לעיל ייתכן והיה שיפור קליני במצבו של המנוח בשנת 2006 ומשכך ייתכן ובהתנהלות עם המנוח לעניין דירת הגב' שביט הוצגה תמונה אחרת מזו שהיתה קיימת במועד עריכת הצוואה.

24. הגב' ח. נ., בת דודו של המנוח, העידה בפניי ביום 21.11.2010:

העדה נהגה לבקר את המנוח מדי פעם ועשתה כן עד כחצי שנה לפני פטירתו. לטענת הגב' וינגרטן המנוח הרגיש מבחינה פיזית לפעמים לא טוב אך מבחינה מנטאלית היה צלול ולא הרגישה בשום שינוי במצבו, גם לא בשיחות הטלפון שניהלה עימו כחצי שנה לפני פטירתו. יחד עם זאת העידה הגב' וינגרטן כי ראתה שהמנוח רכש מכשיר שמיעה גדול יותר וכי התקשה בשמיעה. המדובר בעדה מעוניינת שכן היא קרובת משפחה של התובעים ולא תרמה מהותית להכרעה.

25. מר ש. נ., בן דודו של המנוח, העיד בפניי ביום 21.11.2010:

העד ביצע עבור המנוח תיקונים שונים בביתו; הוברר כי בעלה של א. ביצע עבור המנוח תיקונים שונים עד שהתפתח ביניהם ריב על גביית יתר עבור התיקונים לדידו של המנוח.

העד סיפר כי 4-5 שנים לפני פטירת המנוח, היתה לו מטפלת וחצי שנה לפני הפטירה היה מטפל.

גם מר ו. העיד כי למנוח היתה ירידה באיכות השמיעה, כדלקמן:

”ש. זה היה בולט לעין נכון?”

ת. לחזור על משפט לדוגמא, או לדבר בקרבה. נוכחתי לדעת כי היה לו מכשיר שמגביר את השמיעה.” (עמוד 103 לפרוטוקול, שורות 3-5).
המדובר בעד מעוניין שכן הוא קרוב משפחה של התובעים.

26. **עו”ד שלומי דהן**, עד לצוואת המנוח, העיד בפניי ביום 06.03.2013:

עו”ד דהן לא הגיש תצהיר מטעמו ובחר להעיד בחקירה ראשית.

כאשר נשאל העד מדוע לא חתם על תצהיר עדות ראשית, השיב:

”אני לא צד בעניין. עשיתי פעולה טכנית. לא רציתי למסור שום תצהיר שיפרשו אותי אח”כ לא נכון” (עמוד 131 לפרוטוקול, שורות 7-8).

העד עובד כעו”ד פרטי במשרד עורכי דין בקרית אתא אשר הבעלים של המשרד הוא חמו, עו”ד יהודה המאירי.

לטענת עו”ד דהן הוא לא מעורב בתיקים של עו”ד המאירי וכל אחד מהם מטפל בענייניו.

עוד לטענתו, ביקש ממנו עו”ד המאירי להצטרף לגב’ בת ציונה שמר, אחייניתו של עו”ד המאירי, להחתים את המנוח על הצוואה בביתו בתל אביב.

עו”ד דהן העיד מפורשות: **”לא הייתי מעורב בשום דבר ועניין זה לא חלק ממני, אני גם לא מתעסק בצוואות. הסכמתי להצטרף, אמרו לי שישלמו לי על ההוצאות שלי”** (עמוד 129 לפרוטוקול, שורות 20-22).

עו”ד דהן העיד כי מעולם לא פגש את המנוח ולא דיבר איתו קודם לכן, הפעם היחידה בה פגש את המנוח היתה כשהגיע להחתים אותו על הצוואה הנדונה. העד לא ידע לאמר האם המנוח ידע לקרוא והאם הרכיב משקפי ראייה (כאשר המנוח הרכיב משקפיים גדולים).

במהלך עדותו הציג עו”ד דהן מכתב מיום 19.02.2013 אשר שלח עו”ד יהודה המאירי לעו”ד צפת, בא כוח התובעת (הוגש וסומן נ-5); במכתב כותב עו”ד יהודה המאירי כדלקמן:

”3. צר לי להודיעך כי אני סבור כי איני יכול לסייע בידך בתיק.

4. הריני להודיעך כי לא הכרתי את המנוח, לא ראיתי אותו מימיי, לא ערכתי את הצוואה ולא הייתי שותף בסגנונה.

5. כל שעשה משרדי הוא להגיש לרשם הירושות בתל אביב את הצוואה להוצאתה לפועל וזאת לפי בקשתה של הגב’ א. א. אשר חתמה על הבקשה לאישור הצוואה והח”מ אישר את בקשתה ולא מעבר.”

כאשר נשאל עו"ד דהן האם הצוואה הוכנה במשרדו או במשרד עו"ד יהודה המאירי, ענה:

”ש. עו”ד צפת ביקש ממנו להגיע היום לדיון. מציג בפניך מכתב שיצא ממשרדו של עו”ד המאירי ביום 19.02.13. אמרת שאתה לא יודע מי הכין אבל ביקשו ממך מהמשרד. לפי המכתב הזה המשרד בכלל לא התעסק בצוואה ולא הכין אותה. מצטט סעיף 4. מי ביקש ממך מהמשרד להיות עד? ת. לא זוכר במדויק. עו”ד המאירי או ציונה אמרו לי שיש צוואה שצריך לחתום ואמרתי שאין לי בעיה להתלוות. אני זוכר אווירה כזו שטיפלו בצוואה כזו והיה צורך, ציונה הסתובבה במשרד” (עמוד 131 לפרוטוקול, שורות 1-3).

ממכתבו של עו”ד המאירי עולה בבירור כי האחרון לא ערך את הצוואה, לא היה שותף בסגנונה ואף לא הכיר את המנוח; לא ברור כיצד מתיישבים הדברים עם עדותו של עו”ד דהן כי התבקש על ידי חמו עו”ד המאירי לנסוע ולהחתים את המנוח על הצוואה בשנת 2005.

כמו כן העיד עו”ד דהן כאמור לעיל כי **”עו”ד המאירי או ציונה אמרו לי שיש צוואה שצריך לחתום ואמרתי שאין לי בעיה להתלוות”**, לא ברור כיצד מתיישב האמור עם טענת עו”ד המאירי כי הצוואה לא נערכה על ידו ו/או במשרדו. לטענת עו”ד דהן, אחרי היכרות קצרה עם המנוח, הוא עבר איתו על הצוואה והקריא לו את סעיפיה ואז חתם המנוח על הצוואה בפניו ובפני ציונה. העד טען כי אין לו תרשומת מאותה פגישה.

התרשמותו של עו”ד דהן מהמנוח כי האחרון היה צלול והבין מה הוא עושה הינה התרשמות של מי שפגש במנוח פעם אחת בחייו, לא ערך את הצוואה, לא הכיר הנפשות הפועלות ועם כל הכבוד וכפי שטען העד בעצמו- נקרא לצורך אישור טכני ופורמאלי בלבד. לעו”ד דהן אין התמחות רפואית ו/או היכרות מוקדמת עם המנוח שיכולים להביא להענקת משקל להתרשמותו מהמנוח. לא זו אף זו, הדיסוננס החד בין טענת עו”ד דהן כי התבקש **”מהמשרד”** לנסוע ולאשר חתימת המנוח על הצוואה לבין טענת עו”ד המאירי כי הצוואה לא נערכה במשרדו ולא ראה אותה עד לפטירת המנוח מעלה תהיות רבות עד לכדי הענקת משקל אפסי לעדותו של העד לצוואה.

27. **גב' ב. ש.**, קרובת משפחה רחוקה של המנוח אשר שימשה כעדה לצוואתו, העידה בפניי ביום 06.03.2013:

גם עדה זו לא נתנה תצהיר ובחרה להיחקר בחקירה ראשית.

לטענת העדה, המנוח ביקש שתבוא לשוחח עימו על צוואתו וכדלקמן:

”ש. מה הקשר לעו”ד המאירי או עו”ד שלומי דהן?

ת.ג. ביקש באחד הימים שאבוא לשוחח איתו. כמוכן שנסעתי והוא העלה את הנושא שהוא רוצה לשנות משהו, להעביר את זה לעו”ד אחר. אמרתי לו שאני לא

**מכירה אף עו"ד בת"א. יש לי רק עו"ד שאני מכירה דוד בקרית אתא- יהודה המאירי ועו"ד דהן עובד אצלו וגם נשוי לבתו.
ש. מה אמרת?**

ת. קיבלתי את הניירת מג. והעברתי את זה ליהודה המאירי. הוא רק הסביר לי שהוא רוצה לשנות.." (עמוד 147 לפרוטוקול, שורות 10-17).

לשאלה מה נעשה עם הצוואה לאחר חתימת המנוח, ענתה:
"חתמנו והעו"ד לקח העתק ולקחנו את החומר לעו"ד המאירי. אני חושבת שזה נשאר אצל שלמה. לא זוכרת. העברנו את זה ליהודה המאירי" (עמוד 148 לפרוטוקול, שורות 1-2).

כאשר נשאלה העדה מפורשות- מי ערך את הצוואה, ענתה: "היא היתה מוכנה" (עמוד 149 לפרוטוקול, שורה 23).

ושוב כשעומתה העדה עם השאלה המפורשת- מי ערך את הצוואה, את השינויים, למי לקחת את הניירות מג. השיבה: "ליהודה מאירי למשרד. הוא אמר שהוא ביקש בסה"כ לעשות את הדברים האלה. זה מה שאני זוכרת" (עמוד 150 לפרוטוקול, שורות 3-4)
לטענת העדה, כאשר שוחחה עם המנוח על הצוואה, התמקד האחרון בזהות מנהל העזבון ושינוי, ככל הנראה מצוואה קודמת כלשהי:

"ש. ג. ביקש לשנות את דמות מנהל העיזבון?

ת. נכון, ככה אני מבינה.

ש. הניירת שקיבלת היתה עם שם של עו"ד כמנהל העזבון?

ת. נכון

ש. באת לעו"ד מאירי ואמרת לו שאת צריכה לשנות את שם העיזבון ל...?

ת. לילדיו

ש. שזה?

ת. פ. וא." (עמוד 150 לפרוטוקול, שורות 11-18)

לא ברור כיצד מתיישבת תשובת העדה עם המכתב מיום 19.02.2013 של עו"ד המאירי כי מעולם לא טיפל בצוואת המנוח, לא סגן אותה ולא פגש את המנוח אלא אך הגיש בקשה לקיום צוואה לאחר פטירתו ולבקשת התובעת ומטעמה.

כן לא ברור כיצד מתיישבת תשובת העדה כי המנוח רק רצה לשנות את זהות מנהל העזבון וכי רצה לחלק את רכושו לשני ילדיו, עם העובדה כי הצוואה הנדונה מוטית לטובת התובעת באופן מובהק ויורשי פ. ז"ל נושלו כמעט לחלוטין מהצוואה.

כן לא ברור האם היתה למנוח צוואה קודמת שהרי לדידה של העדה- המנוח ביקש ממנה רק לשנות את מנהל העזבון; אם היתה צוואה כזו –מה היה תוכנה ובידי מי נערכה.

לעניין הבדיקה הרפואית שהוזמנה מד"ר שטרייכר, נשאלה העדה כדלקמן:

"ש. ביקשת מא. להכין תעודה רפואית?

ת. אני לא כ"כ מבינה בזה. כשאדם מבוגר צריך לכתוב צוואה היה חשוב לנו אם מצבו בסדר. בדקתי עם א. אם הוא כשיר. הכל היה בסדר והוא התנהג ותפקד בסדר..
ש. מה ביקשת מא.?

ת. הזכרנו את הנושא הזה שאני רוצה להיות בטוחה שהכל בסדר מבחינת היכולת שלו..
ש. אמרת לה שתכין תעודה רפואית?

ת. לא זוכרת את כל הפרטים.. (עמוד 148 לפרוטוקול, שורות 18-25)

דברים אלו עומדים בסתירה לשאלה קודמת שנשאלה העדה וכדלקמן:
"ש. מועד החתימה היה ידוע למשפחת המנוח?

ת. לא חושבת

ש. לא אמרתם להם?

ת. לא סיפרנו כלום " (עמוד 148 לפרוטוקול, שורות 14-17)

כך גם בהמשך העידה העדה דברים סותרים ולעניין זה:

"ש. איך א. ידעה שאבא שלה רוצה להכין צוואה?

ת. אני חושבת שרמז לה. לא יודעת. אני יזמתי שיחה עם א.. אני זיברתי איתה כי ביקשתי את שביקשתי אבל היא לא היתה יוזמת אלא אני. אמרתי לה שאם צריך לשנות משהו אז צריך לבדוק את מצבו של האבא" (עמוד 151 לפרוטוקול, שורות 10-13)

גם לאחר שמיעת עדותו של עו"ד שלומי דהן ועדותה של הגב' ב. ש ולמקרא מכתבו של עוה"ד המאירי מיום 19.02.2013, עדיין לא ברור מי ערך את צוואת המנוח, מי הוא עורך הדין שניסח אותה, באיזה משרד הודפסה, מי תיאם את הגעת העדים לבית המנוח לצורך החתמתו וכן מי לקח את עותק הצוואה החתום והיכן זה נשמר עד לפטירת המנוח.

כפי המפורט לעיל, כאשר נשאלה העדה לצוואה לעניין, השיבה תשובה סתומה:

"ש. עו"ד המאירי שלח מכתב לעו"ד צפת שאומר שלא התעסק עם הצוואה ולא ידע עליה. עו"ד דהן אמר שקיבלה מוכנה ובא לחתום כעד. הוא ידע שאת מביאה ניירת של ג.?
ג.?

ת. הוא לא היה מעורב בזה בכלל לדעתי. זה היה משהו יותר משרדי. להדפיס משהו. הנושא לא היה כזה שצריך לשנות דברים. ככה אני הבנתי.

ש. לא אמרת למאירי שאת מביאה ניירת שיעשה שינוי?

ת. לא

ש. מה אמרת לעו"ד המאירי?

ת. הבא. לו את זה והסברתי. הוא לא היה צריך לשנות שום דבר ולא היה מעורב בזה. יותר בעניין של להדפיס את החומר אבל לא לשנות דברים. הוא לא היה מעורב. הספיק שהמזכירה תשנה את ההפניה או איך שקוראים לזה. (עמוד 151 לפרוטוקול, שורות 18-27)

יוצא לכאורה כי לגרסתה של הגב' ב. ש, המזכירה במשרדו של עו"ד המאירי היא זו שערכה את צוואת המנוח, היא שהדפיסה הצוואה, היא שדרשה מעו"ד דהן לנסוע

מקריית אתא לתל אביב להחתים המנוח והיא שקיבלה עותק הצוואה החתום; וכל המוסיף לאמור, גורע.

לא זו אף זו וכאמור לעיל, לא ברור עוד מה היה חלקה של התובעת בתהליך שכן אין חולק כי האחרונה היא זו שפנתה לד"ר שטרייכר אשר בדק את המנוח כשלושה ימים לפני מועד חתימת הצוואה.

הגב' ב. ש העידה בתחילה כי משפחת המנוח "לא ידעה מתי נקבעה חתימת הצוואה" ולא עודכנה בדבר תוכנה ברם בהמשך העדות הוברר כי העדה פנתה לא. על מנת לצרף בדיקת רופא מומחה אשר התקיימה מספר ימים לפני מועד החתימה על הצוואה ומשכך ברור כי התובעת ידעה גם ידעה כי המנוח עתיד לחתום על צוואה ובאיזה מועד.

עוד להזכיר כי בבוקרו של יום עריכת הצוואה, פנה החתן עם המנוח לפרופ' ירון, הרופא המטפל של המנוח ושם נאמר כי הלה רוצה לערוך צוואה.

ודוק, התובעת והעדה בחרו לפנות דווקא לרופא אשר תחום מומחיותו פסיכיאטריה ולא תחום אחר, האין בכך להעיד על חששם כי יועלו טענות בהתייחס למצבו המנטאלי של המנוח באותה עת?

כאשר נשאלה העדה- מי לקח את עותק הצוואה החתום בידי המנוח, השיבה שככל הנראה עו"ד שלומי דהן נטל העותק למשרד עורכי הדין; התשובה, שאינה בהירה לכשעצה, עומדת בסתירה לאמור במכתבו של עו"ד המאירי כי התובעת פנתה אליו לראשונה עם הצוואה ולצורך הגשת בקשה לביצוע, רק לאחר פטירת המנוח.

לבסוף אציין כי לא ברור הכיצד העדה אשר התיימרה להיות חברה קרובה של המנוח ואשר בה הוא נועץ וממנה ביקש לשנות את צוואתו, לא פגשה את המנוח מאז ההלוויה של הבן פ. ז"ל ואף לא זכרה את דמות המנוח:

"לא יודעת אם הרכיב משקפיים או לא, לא זוכרת. קשה לי להיזכר בדמותו" (עמוד 152 לפרוטוקול, שורה 4).

28. מר א.א., בעלה של התובעת א. א., העיד בפניי ביום 06.03.2013:

התרשמתי מעד אמין וכן.

העד סיפר כי המנוח היה אדם קשה מאוד, דעתן ולא ניתן היה להתווכח איתו. איתן סיפר כי מערכת היחסים שלו עם המנוח היתה קורקטית – המנוח ביקש ממנו לבצע דברים עבורו והוא פשוט עשה כדברו.

העד טען כי המנוח רצה לראות את נכדתו ע. אולם מי שמנע זאת היתה אימה- אם המתנגדת.

מעבר לכך, לא העיד איתן דבר מהותי להליך.

29. גברת א. (א.), התובעת ובתו של המנוח, העידה בפניי ביום 06.03.2013:

התובעת תיארה את אביה המנוח כאדם קשה מאוד, סיפרה שלא היה אבא חם ולא הבין רגשות כלל.

סיפרה כי הוריה סייעו גם לה וגם לאחיה פ. ז"ל.

כאשר נשאלה התובעת כיצד הצוואה הגיעה לידיה, השיבה:

"בסוף השבעה, ישבנו 3 ימים סה"כ כי אבא נפטר ביום חמישי והתבקשנו לעשות את הלוויה בחמישי בערב וכיפור היה כבר ביום ראשון אז קמנו. במהלך השבעה חיפשתי מסמכים שהייתי צריכה בשביל התעודת פטירה וכל מיני דברים בשביל שיהיה את התעודת זהות וכו' ושם היתה המעטפה באחת המגירות בחדר שינה של אבא. לא בכספת או משהו. היה לוגו ראיתי עו"ד ושם המשרד" (עמוד 162 לפרוטוקול, שורות 6-10).

לא ברור כיצד מתיישבת תשובת העדה עם העדויות של עדי הצוואה דלעיל בדבר לקיחת עותק הצוואה שנחתם ואשר לא זכרו אם נשאר עותק בבית המנוח; כן וכעולה מעדותה של הגב' בת ציונה שמר הרי שהתובעת ידעה גם ידעה כי המנוח ערך צוואה בזמן אמת כך שלא ברור מדוע "הופתעה" לגלות באקראי את צוואת המנוח במגירתו. לא זו אף זו, לטענת התובעת ראתה לוגו של עו"ד ושם המשרד וכך ידעה לפנות לעו"ד יהודה המאירי.

מעיון בצוואה עולה כי שמו של עו"ד המאירי אינו מופיע על הצוואה וכך לא פרטיו ובוודאי לא לוגו; כן וכאמור במכתבו של עו"ד המאירי מיום 19.02.2014 האחרון לא טיפל וערך את הצוואה ומשכך לא ברור איזה לוגו ראתה לכאורה התובעת.

כאשר עומתה התובעת עם הטענה כי הגב' ש. הודיעה לה בזמן אמת כי המנוח מתכוון לערוך צוואה, ענתה:

"היא התקשרה אלי ואמרה אבא שלי רוצה לכתוב צוואה ואני חושבת שכדאי בגלל הגיל שלו ושהוא נכה ובגלל ר.י שיהיה מי שיתקוף את הצוואה, כדאי שהוא יעבור בדיקה לכשרות" (עמוד 163 לפרוטוקול, שורות 5-7)

עינינו הרואות כי חרף טענת התובעת כי לא ידעה מהו תוכן הצוואה, עד שגילתה אותה לראשונה באקראי במגירת המנוח ולאחר פטירתו, ידעה התובעת כבר במועד עריכת הצוואה כי הצוואה למעשה מקפחת את ר.י אם המתנגדת ומשכך סביר כי היא תתנגד לצוואה:

"ש. כבר אז חשבת עוד לפני שקרה משהו ש.י תתקוף את הצוואה?

ת. בנאדם נורמלי כשיש יורשים ועושים נראה לי

ש. אבל לא ידעת מה כתוב בצוואה?

ת. נכון

ש. אז למה שהיא תתקוף?

ת. לא יודעת אין לי מושג" (ראה עמוד 163 לפרוטוקול, שורות 10-15)

וכן-

"ש. ידעת מה הולך להיות כתוב בצוואה?

ת. ממש לא

ש. אז למה חשבת ש.י אולי תתקוף אותה? אולי היא מקבלת הרבה?

ת. לא יודעת. אין לי מושג. הבנתי ככה מהשיחה עם צ. אבל ככה פירשתי את זה"
(עמוד 163, שורות 28-31).

יוצא איפוא, כי עוד במועד עריכת הצוואה, צפתה התובעת כי אם המתנגדת תתנגד לצוואת המנוח ותתקוף אותה; חרף זאת טענה התובעת כי לא ידעה מהו תוכנה של הצוואה עד לפטירת המנוח וכמובן שאין הדברים דרים בכפיפה אחת.

לעניין הבדיקה הפסיכיאטרית אצל ד"ר שטרייכר, טענה התובעת כי היא שיצרה קשר עם הרופא והיא וביתה רוית לקחו את המנוח למרפאתו.
עוד העידה התובעת כי הציגה בפני ד"ר שטרייכר **"את כל המסמכים שהיו לה"**; יוער כי עפ"י עדותו של ד"ר שטרייכר הוצגו בפניו שני מסמכים, הא ותו לא.
לסיום העידה התובעת כי חרף העובדה שאם המתנגדת ר.י נכחה בשבעה, לא מצאה התובעת לנכון לפנות אליה ולספר לה אודות הצוואה ש"מצאה" אלא צלצלה ישירות לעורך הדין ולצורך ביצועה.

התרשמתי כי התובעת אינה דוברת אמת בעדותה- התרשמתי כי התובעת ידעה גם ידעה כי אביה המנוח ערך צוואה וכן ידעה את תוכנה; התובעת שמעה מהגב' בת ציונה שמר כי המנוח עורך צוואה ולצורך כך התייעצה עם בתה רוית על מנת לאתר רופא שיתן חו"ד רפואית למנוח ויחד לקחו האחרון לבדיקה אצל ד"ר שטרייכר; בדיקתו של ד"ר שטרייכר נעשתה כשלושה ימים לפני מועד חתימת הצוואה ומשכך נהיר כי התובעת ידעה אף את מועד החתימה המדויק והכינה הנדרש מבעוד מועד.
זאת ועוד, התובעת ידעה לצפות במועד עריכת הצוואה כי אם המתנגדת תתקוף את צוואת המנוח ומשכך נהיר כי התובעת הכירה היטב את תוכנה של הצוואה הנדונה.
גרסת התובעת כי גילתה באקראי את צוואת המנוח בזמן השבעה וכי לראשונה נחשפה לתוכנה באותו מועד, אינה אמינה ואינה מתיישבת עם כלל הנתונים והעדויות שהובאו בפניי.

באשר לצלילותו של המנוח נשאלה התובעת שאלות מעטות; התובעת טענה כי באשפוזו של המנוח בחודש מאי 2005 הוא היה במצב שהתרופות לא היו בסדר ולא מאוזנות, כי ביצעו לו את הבדיקה בערב יום הזיכרון לחללי צה"ל וכי לא אהב להיות בבתי חולים.

נראה כי התובעת מנסה למצוא שלל תירוצים להסביר מסמכים רפואיים אובייקטיביים אשר שיקפו את מצבו של המנוח באותה שעה.

כאשר נשאלה התובעת על ידי בית המשפט לעניין, התחמקה בא.ה כוללנית:

"ש. הוא מפנה אותך למסמכים רפואיים אחרים. לא על חוות הדעת. הוא הגיע לרופאים ונבדק ונרשם כי הוא מתקשה בעמידה ומבולבל.

ת. אבא שלי היה צלול. האופן של הבדיקות לא היו ראויים". (עמוד 168 לפרוטוקול, שורות 20-22).

30. גברת ר.א., נכדתו של המנוח, העידה בפניי ביום 06.03.2013 :
העדה בחרה להתמקד בסיפורי רכילות בדבר בגידותיו לכאורה של פ. ז"ל וכי
התבקשה על ידו "לסדר" לו חברות שלה.
בכל הקשור לצוואת המנוח, העידה ר. כי -עורכי הדין אמרו לציונה שאמרה לאמה
ושאמרה לה כי צריך לצרף חוות דעת פסיכיאטרית לצוואה; הנה כי כן לפנינו עדות
שמיעה רביעית.
ר. העידה כי מאחר ולמדה בתקופה הרלוונטית בקורס "מבוא לפסיכיאטריה", פנתה
האחרונה למרצה שלה וניסתה לארגן פסיכיאטר שיבדוק את המנוח בסמוך למועד
עריכת הצוואה.
חרף טענתו של ד"ר שטרייכר בבדיקה כי המנוח לא ידע קורא וכתוב ומשכך הציון
הנמוך שקיבל בבדיקת MMSE שביצע לו, העידה ר. כי המנוח ידע קרוא וכתוב אך
מעט התקשה בכך ובמילותיה: **"ממה שאני יודעת הוא ידע"** (עמוד 143 לפרוטוקול,
שורה 32).
התרשמתי מהעדויות כי סביב למועד חתימת הצוואה, היו שותפות התובעת, ר. והגב'
צ. בתכנון הבדיקה הפסיכיאטרית למנוח וזאת על מנת "להכשיר" הצוואה.

31. מר א.א., נכדו של המנוח, העיד בפניי ביום 06.03.2013 :
א. העיד כי אם המתנגדת הגב' ר. היא **"אישה פשוטה, צעקנית וזולה"** כאשר נשאל
אם הוא אדם זול, השיב: **"אני עושה דוקטורט"** (עמוד 137 לפרוטוקול, שורה 8).
העד לא נמצא בקשר עם אם המתנגדת והקטינה כלל.
מעבר לאמירות כלליות, לא נאמר דבר מהותי להליך.

32. אסכם ואומר כי העדים שהעידו מטעם התובעת הינם עדים מעוניינים אשר ברור היה
כי משרתים את מטרת התביעה ו/או אינטרס עצמי שלהם כבעלי מקצוע אשר נתנו
שירות זה או אחר למנוח ומשכך נתתי למשקלם הראייתי של עדויותיהם משקל נמוך.
הסתירות הרבות בעדותם של העדים לצוואה כמו גם בעדותה של התובעת וכן
משקלה הנמוך של הבדיקה של ד"ר שטרייכר כמפורט לעיל, הביאו לזליגה מירבית
לכיוון חוות הדעת הרפואית של המומחה פרופ' נוי והעדפתה באופן מובהק על פני
העדויות השונות.

דין והכרעה

34. אם המתנגדת טענה לשלוש עילות מרכזיות אשר בהתקיים כל אחת מהן, יש להורות על
ביטול הצוואה ואלו הן:
- i. הצוואה נעשתה שעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה ומשכך היא בטלה -
סעיף 26 לחוק הירושה התשכ"ה-1965 (להלן: **"חוק הירושה"**).
 - ii. הצוואה נעשתה מחמת השפעה בלתי הוגנת ומשכך היא בטלה -סעיף 30 לחוק הירושה.

.iii הוראות הצוואה מזכות את מי שערך אותה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה ומשכך הן בטלות - [סעיף 35 לחוק הירושה](#).

בהליך של התנגדות לקיום צוואה, תיבחן השאלה על מי מוטל נטל ההוכחה והשכנוע על פי סוג הטענה; צוואה שלא נפל בה פגם פורמאלי/ צורני היא בחזקת כש, והנטל לפסילתה מוטל כל כולו על הטוען לכך קרי, המתנגד לצוואה.

"כאשר מבקשים לבטל צוואה על פי הטענה שהיא בטלה משום שהמצווה היה במצב בריאות קשה כל כך עד שלא יכול היה לגבש באחריות ובצלילות דעת את רצונו, במקרה כגון דא, המבקש לסתור את תוקפה של הצוואה מהטעם האמור, עליו נטל ההוכחה"
ע"א 733/88 אהרוניאן ואח' נ' אלישקה, פד"י מה (5) 709, 705.

משכך אין חולק כי נטל ההוכחה השכנוע במקרה דנן מונח על כתפי המתנגדת.

להלן תיבחנה הטענות, בזו אחר זו.

הטענה כי המנוח לא ידע להבחין בטיבה של צוואה

35. כלל גדול בדיני ירושה הוא כי יש לכבד את רצון המוריש.
ראה ע"א 1182/90 שחם נ' רוטמן פד"י מו (4), 330.
ככל שצוואה משקפת את רצון המוריש- יש לכבדה ואולם ככל שהצוואה אינה משקפת את רצון המוריש כגון כאשר מוכח כי לא נערכה מתוך רצון חופשי או בשל העדר כשירות, הרי שמתבקשת המסקנה כי אין לקיים אותה.
36. [סעיף 26 לחוק הירושה](#), קובע לאמור:
"כשרות לצוות"
צוואה שנערכה על ידי קטין או מי שהוכרז פסול דין או שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה - בטלה".
37. פרשנות התיבה "להבחין בטיבה של צוואה", נבחנה רבות בפסיקה ונקבע כי תיעשה על פי שלושה רכיבים עיקריים: האחד, מודעות המצווה לעובדה שהוא עורך צוואה. השני, ידיעתו בדבר היקף רכושו והשלישי, מודעותו באשר לתוצאות עשיית הצוואה על יורשיו.
ראה בעניין זה פסק דינו של כב' הש' ברק (כתוארו אז) ב- [ע"א 851/79](#), 160/80 בנדל נ' בנדל, פ"ד לט(3) 101; ע"א 15/85 מזרחי נ' רו, פ"ד מא(4) 454.
38. כך נקבע בע"א [5185/93](#) היועמ"ש נ' רינה מרום, פ"ד מט(1) 318 באשר למשמעות המבחן "שהמצווה ידע להבחין בטיבה של צוואה":

"אם בעת עריכתה של הצוואה הבין שהוא חותם על הצוואה; הבין כי הוא נותן את רכושו ולמי הוא נותן; ידע את היקף רכושו; והיה מודע לציפיות של אלה שהוא מיטיב עמהם ושם אלה שהוא מדיר מצוואתו".

"הוה אומר, המצווה חייב להבין את פעולת הצייווי לא רק פורמלית אלא גם מהותית. לא די בידיעת רשימת הנהנים אלא יש לדעת גם את "ציפיותיהם". הכוונה לציפייה אובייקטיבית, כגון שבן לא מצפה שהורה ידיר אותו מצוואה"
ראה: ע"מ (ב"ש) 1110/04 פלוני נ' אלמוני (פורסם בנבו), פס"ד מיום 24.02.2005.

עוד נקבע בפסיקה כי על המצווה להיות בדעה צלולה ולפרש נכונה את המציאות הסובבת אותו כאשר דעתו משוחרר מלחצים חולניים, תעתועי דמיון ומחשבות שווא.
ראה בענין זה: ע"א 1212/91 קרן ליב"י נ' בינשטוק, פ"ד מח(3) 705; דנ"א 1516/95 מרום נ' היועמ"ש, פ"ד נב(2) 813.

39. נטל השכנוע להעדר כשירותו של המנוח לערוך צוואה וכאמור לעיל, מוטל על שכמו של הטוען לכך.

ראה בעניין זה: ע"א 7506/95 שורץ נ' בית אולפנא בית אהרון וישראל, פ"ד נד(2), 215; ע"א 5185/93 היועמ"ש נ' מרום, פ"ד מט(1) 318.

40. נקודת הזמן הרלוונטית הינה מועד חתימתה של הצוואה וחומר הראיות צריך שיתייחס למועד זה.
ראה:

ע"א 3411/92 רובינשטיין נ' ברזבסקי, דינים עליון מ' 648;
ע"א 10990/90 שרוני נ' שרוני, פ"ד מ(4) 785.

וגם בספרם של ש' שוחט, מ' גולדברג, י' פלומין "דיני ירושה ועיזבון" (הוצאת סדן תשס"ה-2005), עמ' 98:

"לכן, צוואה תהא תקפה אם נעשתה בנקודת זמן שבה ידע המנוח להבחין בטיבה, אף אם לפני כן או אחרי כן השתנה מצבו...".

41. כבר נפסק כי טענות בדבר העדר כשירות שהן עניין שברפואה, יש לבסס ככל האפשר על מומחים ברפואה ומסמכים רפואיים באשר למצבו של המצווה עת ערך את הצוואה תוך מתן משקל מופחת להתרשמותם של אנשים שאינם בקיאים בתחום:

"...נשאיר את העיסוק בתורת הרפואה לבקיאים בה. סבוכה היא תורת הרפואה בכלל ותורת רפואת הנפש בפרט מכדי שהדיוטות יכניסו ראשיהם בה, אף אם ינסו לעשות זאת בעזרת ספרי רפואה ומילונים רפואיים למיניהם"

ע"א 472/81 קצין התגמולים נ' אברג'יל, פ"ד לז(2) 785 בעמוד 795.
כן ראה: ע"א 7019/96 לפיבסקי נ' עמליה תק-על 97 (1) 208.

42. כדי להכריע בכשרות המנוח לצוות, מינה ביהמ"ש את פרופ' נוי ; כפי שפורט לעיל התבססה חוות הדעת על כ-30 מסמכים רפואיים אובייקטיביים של המנוח וכמפורט בחוות הדעת.

המדובר במומחה בית משפט רציני ובעל שם מוכר, נטול אינטרסים אשר אינו מכיר את הצדדים ואין לו כל עניין בעיזבון.

לאחר שעיינתי בחוות דעת המומחה פרופ' נוי, שמעתי המומחה, שמעתי העדים כולל ד"ר שטרייכר וכפי שפורט לעיל באריכות, הגעתי למסקנה שיש לאמץ את חוות הדעת של פרופ' נוי במלואה.

חוות הדעת משקפת מסקנות אשר התקבלו מבדיקת מסמכים רפואיים רבים ; המומחה התמודד עם שלל טענותיו של ד"ר שטרייכר /או ב"כ התובעים ודחה אותן אחת לאחת.

43. כאמור לעיל ונוכח העובדה כי המדובר בעניין שברפואה, אינני סבורה כי חוות דעת המומחה צריכה להידחות מפני העדויות ובדיקת ד"ר שטרייכר אשר בדקה המנוח "בזמן אמת".

נכון אמנם כי בחוות דעת מהסוג שהוגשה בתיק קיימת מגבלה מובנית שכן היא נערכת רטרוספקטיבית ואולם למרות הקושי האינהרנטי הטבוע בסוג זה של חוות דעת אין בכך כדי לסתור את ההלכה כפי שנקבעה לא אחת, כי רק נימוקים כבדי משקל ובולטים, יצדיקו דחייתן של קביעות מומחה מטעם בימ"ש וזאת אף כאשר מדובר בחוות דעת שהן "פוסט מורטם".

במיוחד נכון הדבר במקרה שבפנינו עת מסקנתו של המומחה תואמת לבדיקה שנערכה למנוח ע"י הרופא המטפל פרופ' ירון, ביום עריכת הצוואה.

במקרה דנן הסתמכה חוות הדעת על מסמכים רפואיים רבים של המנוח, אשר נערכו בידי רופאים אובייקטיביים בזמן אמת ומבלי כל נגיעה להליך. יש ליתן משקל רב לניתוח הממצאים והתיעוד הרפואי שעל בסיסו ניתנה חוות הדעת שהינה עניין שברפואה ולהעדיפה על עדויות התובעים /או מי מטעמם אשר הינם כאמור עדים "מעוניינים" לכל דבר ועניין וברי כי אינם בקיאים ברזי הרפואה.

התובעים לא הניחו בפני ביהמ"ש תשתית עובדתית, לא כל שכן מוצקה ומבוססת, שיהא בה כדי לסתור את קביעת המומחה ולא הציגו כל נימוק כבד משקל לסטות מקביעתו. המסמכים הרפואיים שעליהם הסתמך פרופ' נוי מעידים כי במועד עריכת הצוואה, לא היה המנוח כשיר לעריכתה.

הכשלים בבדיקה שנערכה ע"י ד"ר שטרייכר וכפי שפורטו לעיל, כגון העובדה כי חוות הדעת הוזמנה על ידי התובעת עצמה, הבדיקה הסתמכה על מספר מצומצם עד מאוד של מסמכים רפואיים של המנוח אם בכלל, הבדיקה נערכה בנוכחות התובעת וביתה רווית, כל תיעוד השיחות המקדימות כמו גם הבדיקה העצמה והמבחן שבוצע למנוח לא הובא בפניי וכיו"ב, כל אלו הביאו לכך שדבק רבב בבדיקה של ד"ר שטרייכר ומשכך לא היה בה כדי לפגוע במשקלה של חוות דעת המומחה מטעם בית המשפט.

גם השיפור לכאורה במצבו של המנוח לאחר מועד עריכת הצוואה וכפי הבא לידי ביטוי במסמכים מאוחרים מנובמבר 2005, אין בו כדי לשנות את מסקנתי.

המומחה התייחס בחוות דעתו למסמכים מאוחרים ממועד קיום הצוואה וטען כי ייתכן והטיפול התרופתי שקיבל המנוח היטיב עימו ועל כן אף הצליח להשיג ניקוד גבוה יותר במבחן המיני מנטל מאוחר יותר אולם אין בכך להצביע על כשירות המנוח לערוך הצוואה במועד שנערכה וכן וכפי שהעיד פרופ' נוי בפניי, גם אם יש שיפור קליני במצב המנוח, איך בכך כדי לאיין את הליקויים הקוגניטיביים שנתגלו קודם אצל המנוח. כפי שכבר נכתב לעיל, הסתירות הרבות שנתגלו בין עדותם של העדים לצוואה, לעדותה של התובעת, למכתבו של עו"ד המאירי הובילו למסקנה כי אמינות העדויות לוקה בחסר ומשכך משקלן נמוך.

לנוכח כל האמור לעיל, מצא. לאמץ חוות הדעת של המומחה פרופ' נוי ולפיכך אני קובעת כי המתנגדת הרימה את הנטל המוטל עליה והוכיחה כי המנוח לא היה כשיר לערוך את צוואתו.

הטענה בדבר השפעה בלתי הוגנת

44. נוכח מסקנתי דלעיל, מתייטר למעשה הדיון ביתר טעמי הפסלות ברם נוכח העדויות הרבות שהובאו בפניי ולשלמות התמונה, מצא. לנכון להתייחס אף לשתי הטענות הנוספות.

יצוין בראשית כי אין בסיס לטענת התובעים בסיכומיהם, כי בסיכומי המתנגדת זנחה האחרונה את טענותיה לעניין השפעה הוגנת על המנוח ומעורבות בעריכת הצוואה; במהלך ניהול ההליכים והחקירות נשאלו העדים מטעם התובעים לעניין ההשפעה על המנוח כמו גם באשר לנטילת חלק בעריכת הצוואה. כך גם בסיכומים מטעם המתנגדת טענו טענות לעניין זה ובהתייחס לתשובות העדים ומשכך אין בסיס לטענה האמורה.

45. ככלל, רצון המצווה הוא המכריע לעניין תוקפה של הצוואה. זאת, אם אמנם משקפת הצוואה את רצונו האמיתי.

אצטט את דברי כב' השופטת ע. ארבל ואשר הובאו בסיכומי התובעים:

"העיקרון של כיבוד רצון המת הוא חלק ממורשת ישראל, והוא גם שעומד כאמור ביסודם של דיני הירושה. הצוואה הינה מצוותו האחרונה של המת, וההנחה הגלומה בה הינה כי היא מבטאת את רצונו האמיתי והמלא לאשר ייעשה בנכסיו לאחר מותו. הצוואה משקפת אפוא את האוטונומיה שלו כפרט ואת זכותו החוקתית בקניינו.. לא בכדי נאמר: "רצונו של אדם הוא כבודו" וכן "מצווה לקיים דברי המת"

[דנ"א 7818/00 אהרון נ' אהרוני, נט \(6\) 653, פס"ד מיום 22.03.2005.](#)

בעניין רצונו האמיתי של המצווה, נקבע [בסעיף 30\(א\) לחוק הירושה](#), כי "הוראת-צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי-הוגנת, תחבולה או תרמית – בטלה".

הכלל המשפטי בהקשר זה קובע כי "אין פסול בניסיון להשפיע על אדם שיכתוב צוואה לטובתו או לטובת אחר, מה שפסול הוא השפעה בלתי הוגנת".
 ראה: ספרו של פרופ' שילה "פרוש לחוק הירושה, תשכ"ה-1965", הוצאת "נבו", כרך 1 עמ' 269.

עוד קובע הכלל המשפטי כי נטל ההוכחה לעניין השפעה בלתי הוגנת מוטל על הטוען להשפעה כזו.
 ראה: ספרו של פרופ' שילה (שם), עמ' 270.

ודוק, הנטל הראייתי האמור "מתהפך" כאשר בין הזוכה לבין המצווה יש יחסי אמון, וכך נקבע ב- ע"א 238/64 הלה יפה נ' אסיה שורץ, פ"ד מה(5) 13:

"... שניים סוגי המקרים אותם חובקת ההלכה בדבר השפעה בלתי הוגנת: ראשית, מקרים בהם אין יחסי אמון מיוחדים בין הצדדים לחוזה. שנית, מקרים בהם קיימים יחסי אמון מיוחדים, כגון יחסים בין פרקליט ולקוחו, רופא וחולה שבטיפולו, אפוטרופוס וחסוי, הורה וילדו ועוד... כאשר נתקיימו יחסים מיוחדים נוטה בית המשפט להושיט סעד אף מבלי שהוכח מעשה פסול, וזאת בשל טעמים של תקנת הציבור, המבקשת למנוע מראש שימוש לרעה בכח ההשפעה וביחסי האמון... כאשר מתקיימת בין הצדדים מערכת יחסים מיוחדת, שביסודה עומדים יחסי אמון, נוצרת הנחה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת ועל הצד השני החובה לסתור קיומה של ההנחה לכאורה, כדי לשכנע את בית המשפט כי הצד השני פעל באופן בלתי תלוי ללא השפעה, תוך הבנה מלאה והערכה מלאה של מה שהוא עשה".

46. הפסיקה הכירה בכך שקיים קושי בסיסי להוכיח השפעה לא הוגנת על אדם שאינו בחיים. עמד על כך כב' השופט אור:

"אשר לתוכן של הראיות בדבר השפעה בלתי הוגנת, עלינו לזכור כי במסגרת הטענה של השפעה בלתי הוגנת, אנו דנים בשאלת הגורמים והמניע לעריכת צוואה, לאחר שהמצווה הלך לעולמו. בשלב האמור קיים קושי בסיסי בגביית עדויות ישירות בדבר נסיבות עריכת הצוואה והטעמים לעשייתה. המצוה אינו יכול להעיד. הנהנה הוא נוגע בדבר, אשר הערכת עדותו מחייבת מטבע הדברים זהירות רבה. פעמים רבות גם מי שערכו את הצוואה או היו עדים לעריכתה הם נוגעים בדבר, אף אם אינם זוכים על-פיה, או שאין בידם מידע רב בעל ערך. בשל כך, בדרך-כלל לא ניתן להגיע למסקנה ישירה בדבר המניעים והגורמים שהביאוהו לעשות את הצוה אשר עשה ולהורות בה את שהורה.

התוצאה היא, ועל כך עמדה הפסיקה פעמים רבות, כי הראיות לעניין קיומה של השפעה בלתי הוגנת הן, בדרך-כלל, ראיות נסיבתיות. ... ראיות נסיבתיות אלה

עשויות לבסס את מה שכינה חברי השופט מצא "אבני-בוהן", המסייעות לבית- המשפט בהכרעה אם הצוואה נסיבתיות מקרה מסוים נעשתה מחמת השפעה בלתי הוגנת. בין השאר, מדובר בראיות נסיבתיות בדבר מצבו הגופני או הנפשי של המצווה בתקופה שבה נערכה הצוואה, בדבר מידת תלותו בזולת, בדבר קשריו עם אנשים אחרים, בדבר אופי יחסיו עם הנהנה על-פי הצוואה, או בדבר מידת המעורבות של הנהנה בעריכת הצוואה..." (דנ"א 1516/95 מרום נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נב(2) 813, 848).

47. "אבני הבוהן" לקיומה של תלות מוחלטת של המצווה בזוכה המקימה חזקה עובדתית בדבר השפעה בלתי הוגנת, פורטו על ידי כב' השופט א' מצא בע"א 5185/93 היועמ"ש נ' מרום, כדלהלן: א. תלות ועצמאות; ב. תלות וסיוע; ג. קשרי המצווה עם אחרים; ד. מבחן נסיבות עריכת הצוואה. וכך נכתב שם:

"תלות ועצמאות: המבחן הבסיסי להכרעה בדבר קיומה ועוצמתה של תלות הוא מבחן העצמאות. זהו מבחן של מידה, המיוסד על היותן של "עצמאות" ו"תלות" שני מושגים הפכיים. השאלה שבית-המשפט מציג לעצמו היא, כלום בתקופה הרלוונטית לעשיית הצוואה היה המצווה "עצמאי" – מן הבחינה הפיזית ומן הבחינה השכלית-הכרתית – ועד כמה. לתשובה לשאלה זו יש משקל רב בגיבוש ההכרעה: ככל שהמצווה היה עצמאי יותר, מכל אחת משתי הבחינות האמורות, תתחזק נטיית בית-המשפט לשלול קיום תלות של המצווה בנהנה. והוא הדין, כמובן, בהיפוך היוצרות; ככל שהמצווה היה עצמאי פחות, באיזו משתי בחינות אלו, תתחזק הנטייה לחייב את קיום התלות....

תלות וסיוע: מקום שבו מתברר, כי המצווה אכן לא היה עצמאי, ועקב כך נזקק לסיוע הזולת, מתעורר צורך לבחון אם הקשר שהתקיים בינו לבין הנהנה התבסס על מתן הסיוע שהמצווה נזקק לו (פרשת רכטמן הנ"ל [8], בעמ' 772). בנבו...

קשרי המצווה עם אחרים: ההכרעה בשאלה, אם ועד כמה היה המצווה תלוי בנהנה, עשויה להיות מושפעת גם מהיקף הקשרים שקיים המצווה עם אחרים זולת הנהנה וממידתם. ככל שיתברר כי בתקופה הרלוונטית לעריכת הצוואה היה המצווה מנותק לחלוטין מאנשים אחרים, או שקשריו עם אחרים היו מועטים ונדירים, תתחזק הנהנה שהמצווה אכן היה תלוי בנהנה....

מבחן נסיבות עריכת הצוואה: סעיף 35 לחוק הירושה קובע, כי מי שלקח חלק בעריכת צוואה – הוראת הצוואה המזכה אותו, או את בן-זוגו, בטלה. ואולם אפשר שמעורבות הנהנה לא תגיע עד כדי לקיחת חלק בעריכת הצוואה, אך תהווה ראיה לכאורה להשפעה בלתי הוגנת על המצווה, או, למצער, שיקול רלוונטי להקמת חזקה בדבר קיומה של השפעה כזאת עליו..." (שם, עמ' 827 – 829).

- i. **מבחן התלות והעצמאות** – התובעת התגוררה עם משפחתה בראשלי'צ ולא יחד עם המנוח, אלא הגיעה לבקרו מדי פעם, המנוח התגורר יחד עם מטפלת/מטפל. משכך לא ניתן לאמר כי המנוח היה תלוי בתובעת פיזית; יחד עם זאת ונוכח המסקנות דלעיל בדבר אי-כשירות, ניתן לאמר כי המנוח לא היה עצמאי מהבחינה השכלית-הכרתית במועד עריכת הצוואה.
- ii. **מבחן התלות והסיוע** – התרשמתי אמנם כי המנוח בחייו היה אדם קשה, שתלטן, דעתן שביקש להיות מעורב בכל הפרטים ברם במועד עריכת הצוואה לא היה בכוחו להתנהל עצמאית ונוכח מצבו המנטאלי באותה עת. לטענת גב' ציונה בת שמר, פנה אליה המנוח וביקש לערוך שינוי בצוואתו תוך שהורה עליה לפנות לעורך דין לצורך עריכת הצוואה ברם נוכח עדותה שלא היתה אמינה עליי, לא ניתן לקבוע כי בהכרח כך היו פני הדברים. יחד עם זאת, לא עלה בידי המתנגדת להוכיח כי המנוח היה תלוי בתובעת.
- iii. **מבחן קשרי המצווה עם אחרים** - כל העדויות שנשמעו בפני מצביעות על כך שהמנוח היה אדם קשה ולא ממש חברותי. התרשמתי כי המנוח היה בקשר עם אנשים אחרים להוציא התובעים; אמנם אותם "חברים" וקרובי משפחה שצוינו בתגובת התובעים להתנגדות (ראה סעיף 8 לעיל) לא נהגו לבקר את המנוח ו/או לשוחח עימו תדירות בטלפון ברם לא עלה בידי המתנגדת להוכיח כי המנוח היה בקשר רק עם התובעים וכי למעשה לא היה לו קשר עם אחרים.
- iv. **מבחן נסיבות עריכת הצוואה** – על נסיבות עריכת הצוואה דובר רבות לעיל; עד למועד כתיבת שורות אלו לא ברור מי הוא זה שערך סגן והדפיס את הצוואה, באיזה משרד עו"ד זה נעשה, מי נטל עימו את עותק הצוואה החתום, הכיצד וחרף הטענה כי התובעת לא עודכנה בעניין, פנתה האחרונה לד"ר שטרייכר ואירגנה את הבדיקה כשלושה ימים לפני מועד עריכת הצוואה וכיצד ידעה התובעת כבר באותו מועד כי המתנגדת אכן תתנגד לצוואת המנוח וחרף טענתה כי לא ראתה את תוכן הצוואה עד לאחר גילוייה "במקרה" במהלך השבעה של המנוח. אין ספק כי בנסיבות עריכת הצוואה הנדונה רב הנסתר על הגלוי.

.49 על המצב המנטאלי הירוד של המנוח, העידו מסמכים רבים, לרבות הרופא שהכיר את המנוח עשרות שנים, פרופ' ירון ואשר במכתבו מהיום בו נחתמה הצוואה ניתן ללמוד ברמת וודאות גבוהה כי המנוח אכן לא היה כשיר לעשות הפעולה. יחד עם זאת, המתנגדת לא הביאה ראיות פוזיטיביות להראות כי התובעים כולם או מי מהם השפיע השפעה בלתי הוגנת על המנוח באותה עת.

בחירת הכללים שנקבעו בפסיקה בהלכת מרום מביאים למסקנה כי לא עלה בידי המתנגדת להוכיח קיומה של השפעה בלתי הוגנת ואני מורה על דחיית טענה זו.

הטענה בדבר מעורבות ולקיחת חלק בעריכת הצוואה

50. א. **סעיף 35 לחוק הירושה** מורה: "הוראת צוואה, פרט לצוואה בעל־פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה, או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת צוואה המזכה את בן זוגו של אחד מאלה – בטלה."
- בהתקיים הנסיבות המתוארות **בסעיף 35 לחוק הירושה**, קמה חזקה חלוטה כי ננקטה פעולה אסורה כלפי המצווה וכי פעולה זו פגמה ברצונו החופשי. חשיבותה של הוראה זו היא בכך " שעליה להיות הבלם המרסן כל מי שעשוי להיות זוכה על־פי הצוואה מלגלות כל מעורבות מחשידה בעשייתה. צריך שיהא בה יסוד מרתיע מפני מעורבות כזו כדי להבטיח הגינות ותום־לב בנושא רגיש זה"
- ראה דברי כב' השופט לוין **בע"א 234/86** אמונה נ' ש. בלר מב(4), 148.
- ב. במקרה דנן נטען כי התובעת לקחה חלק בעריכת הצוואה; ודוק, המדובר בביטוי גמיש אשר מתמלא תוכן על פי הנסיבות המיוחדות של כל מקרה ומקרה.
- ואמנם כפי המפורט לעיל, נסיבות חתימת הצוואה אפופות סתירות ולאקוונות ולוטות בערפל; לא ניתן לקבוע פרטים מהותיים בהקשר זה כגון מי ערך את הצוואה הנדונה, מי הדפיסה וכיו"ב יחד עם זאת, לא עלה בידי המתנגדת להוכיח כי התובעת לקחה חלק בעריכת הצוואה.
- ג. אשר על כן אני קובעת כי המתנגדת לא הוכיחה מעורבות התובעים בעריכת הצוואה; מסקנתי כאן אינה מעלה ואינה מורידה להכרעה האמורה לעיל.

סיכומו של דבר

51. אני מקבלת את ההתנגדות בתיק ומורה על ביטול הצוואה הנדונה.
52. נוכח העובדה כי לא נטען לצוואה נוספת של המנוח, יש להורות על מתן צו ירושה אחר המנוח ולשם כך יש להגיש בקשה עפ"י הוראות הדין.

53. התובעים, ביחד ולחוד, יישאו בהוצאות המתנגדת ושכ"ט עו"ד בסך 30,000 ₪.

54. המזכירות תודיע ותסגור התיק.

ניתן היום, ח' ניסן תשע"ד, 08 אפריל 2014, בהעדר הצדדים.

מירה דהן